

PARAPLEGIJA i MI

GLASILO SAVEZA - Godina IV - august 2017. - broj 10

Broj
10

AKTUELNOSTI IZ SAVEZA
REDAKCIJA - PREDSTAVLJANJE
KOLUMNA: prof. dr. MIRSAD MUFTIĆ
KOMITET UN ŽENEVA - IZVJEŠTAJ
INTERVJU - SAJJRA POLJO
SPORT

Savez paraplegičara i oboljelih od dječije paralize Federacije Bosne i Hercegovine

“PARAPLEGIJA i MI”

Informativno glasilo –
časopis Saveza paraplegičara
Federacije Bosne i Hercegovine

Izdavač

Savez paraplegičara i
oboljelih od dječije paralize
Federacije Bosne i Hercegovine
Zmaja od Bosne br. 78
71000 Sarajevo
Telefon / fax: 710-445 / 710-446
E-mail: savez@paraplegicari.org
Web: www.paraplegicari.org

Glavna i odgovorna urednica
Elvira Bešlija

Redakcija

Elvira Bešlija, prof. dr. Mirsad Muftić,
Mirjana Dizdarević, Mirsad Đulbić,
Mirsad Imamović

Stalni saradnik

Prof. dr. Emir Fejzić, dipl. ing. arh.

Naslovna strana

Mirsad Imamović

Lektura

Ena Begović-Sokolija

Dizajn i prijelom

Mahir Sokolija

Štampa

“Dobra knjiga”, Sarajevo

ISSN

2303-5870

Tiraž

1.000 primjeraka

Časopis je besplatan.

Glasilo je realizirano kao projekt
koji finansira “Lutrija BiH”,
posredstvom Ministarstva rada i socijalne
politike Federacije Bosne i Hercegovine.

Sarajevo, august 2017. godine

Sadržaj

Riječ glavne urednice 2

IZ SAVEZA

Održana 19. redovna skupština Saveza paraplegičara i oboljelih od dječije paralize Federacije Bosne i Hercegovine	3
Učešće Saveza na XVII Forumu saveza i organizacija osoba s invaliditetom	5
Udruženje tetraplegičara, paraplegičara i oboljelih od dječije paralize općine Tuzla	6
Savez udruženja paraplegičara i oboljelih od dječije paralize Unsko-sanskog kantona	8
Udruženje paraplegičara i oboljelih od dječije paralize Velika Kladuša	9
Udruga paraplegičara i oboljelih od dječije paralize Mostar	10
Redakcija časopisa <i>Paraplegija i Mi</i>	12

LJUDSKA PRAVA

Delegacija Bosne i Hercegovine prezentirala svoj izvještaj pred Komitetom UN-a za prava osoba s invaliditetom	20
Ombudsmeni Bosne i Hercegovine: “Pristupačnost radnih prostora zakonodavnih tijela u Bosni i Hercegovini osobama s invaliditetom”	25
Krivična djela iz mržnje protiv osoba s invaliditetom	29

KOLUMNA: Prof. dr. MIRSAĐ MUFTIĆ

Personalna asistencija 34

INTERVJU

Sajjra Poljo – Svestrana “mala” heroina iz Zenice 38

DRUGI PIŠU

Pričajmo s djecom o osobama s invaliditetom 44

SPORT

Međunarodno otvoreno prvenstvo – 14. sportske igre paraplegičara i oboljelih od dječije paralize	46
Uspjeh naših predstavnika na sportskim igrama “Ohrid 2017” u Makedoniji	52
13. kantonalne sportske igre paraplegičara i oboljelih od dječije paralize Zeničko-dobojskog kantona	53
Međunarodni šahovski turnir “Banja Luka 2017”	55

Riječ glavne urednice

Poštovani čitaoci, pred vama je deseti broj našeg i Vašeg časopisa *Paraplegija i Mi*, informativnog glasila Saveza paraplegičara i oboljelih od dječije paralize Federacije Bosne i Hercegovine.

Za nas je ovo mali jubilej i veliko zadovoljstvo i ponos što smo, u ne baš lahkim uvjetima, uspjeli napraviti deset brojeva časopisa sa izuzetno zanimljivim i kvalitetnim sadržajima.

Kada smo pokrenuli časopis, imali smo želju i ambiciju informirati članove naših udruženja, članova Saveza, i ostale zainteresirane o temama koje se odnose na osobe s invaliditetom – konkretno na osobe u stanju paraplegije, kvadruplegije i dječije paralize. Da smo u tome uspjeli pokazatelj su pozitivne ocjene velikog broja naših čitalaca i mnogih drugih osoba, sa invaliditetom i bez invaliditeta, koji su imali priliku dobiti i pročitati naš časopis, ali i pozitivne reakcije ljudi iz novinarske profesije i struke, kako na odabrane teme, tako i na visok kvalitet tekstova, fotografija i dizajna.

U dosadašnjih devet brojeva časopisa prezentirali smo različite sadržaje s načelom da svaki broj časopisa ima i svoju “glavnu temu”, temu kojoj obično pridajemo više prostora zbog njene aktualnosti u danom trenutku.

U desetom broju časopisa, našem malom jubileju, nemamo glavne teme jer smo željeli da svi sadržaji budu glavna tema, a koliko smo u tome uspjeli – to ćete Vi ocijeniti.

I u ovom broju zadržali smo već prepoznatljivu uređivačku politiku: da kontinuirano prezentiramo vijesti i aktuelnosti iz Saveza, kao i da donosimo stalnu kolumnu profesora dr. Mirsada Muftića, intervju i vijesti iz sporta. Ostali sadržaj desetog broja časopisa tretira teme u vezi s ljudskim pravima osoba s invaliditetom.

Novitet je da smo odlučili u ovom jubilarnom broju časopisa predstaviti sve članove redakcije koja radi u istom sastavu od prvog broja. Želimo čitaoce upoznati s ljudima koji su osmislili časopis i dali mu formu, izgled i kvalitet kakav u kontinuitetu ima. Redakcija časopisa radila je u punoj saglasnosti i saradnji tako da svaki broj časopisa bude na potrebnom nivou kvalitete a opet svaki različit i zanimljiv po svom sadržaju, sa stalnim rubrikama i rubrikama koje su tretirale različite teme i probleme osoba s invaliditetom.

Naravno, bez stručnih saradnika sve ovo ne bilo moguće. Zato uz članove redakcije predstavljamo i našeg stalnog stručnog saradnika prof. dr Emira Fejzić, iz čijih smo knjiga (“Osobe umanjениh tjelesnih mogućnosti” i “Humaniziranje izgrađene okoline – prostorne barijere”), koje je pisao u saradnji sa svojom kćerkom Irmom Fejzić, objavljivali tekstove u više brojeva našeg časopisa.

Za nas, osobe s invaliditetom u stanju paraplegije, ovo je posebno važno jer oblast pristupačnosti u našoj zemlji,

nažalost, nema ni zakonodavnu, ni institucionalnu, pa time ni praktičnu primjenu u nužno potrebnom obliku. Autori su to prepoznali i sveobuhvatno i seriozno obradili sva područja koja se odnose na pristupačnost i stručno i razumljivo ih prezentirali riječju i slikom.

Želim napomenuti da je, od prvog broja, redakcija časopisa imala izuzetno dobru i kvalitetnu saradnju s profesionalnim saradnicima Mahirom Sokolijom, koji je zadužen za DTP (prijelom i dizajn tekstova) i čijom zaslugom časopis ima profesionalan i kvalitetan izgled od prve do posljednje stranice, i Enom Begović-Sokolija, našom lektoricom, zahvaljujući kojoj su tekstovi svih brojeva časopisa uređeni prema pravopisnim i gramatičkim normativima.

Kolumna prof. dr. Mirsada Muftića u ovom broju časopisa posvećena je personalnoj asistenciji koja je od velikog značaja za osobe s invaliditetom.

Intervju, naša stalna rubrika, pruža Vam priliku da se upoznate sa životnom pričom djevojčice Sajjre Poljo, koja je pobijedila i prebrodila životnu tragediju, prošla stravičnu golgotu i uspjela da, uz svu tu borbu za život, iskaže svoje razne talente koji nisu ostali nezapaženi medijima i širem životnom okruženje male heroine Sajjre koja je tek zakoračila u život.

U sportskoj rubrici nastavljamo s izvještavanjem o aktuelnim sportskim aktivnostima osoba s invaliditetom iz udruženja članova Saveza.

Nadamo se da ćete biti zadovoljni i desetim brojem časopisa *Paraplegija i Mi* i da će svako od vas pronaći sadržaj koji će mu biti zanimljiv i koristan, a redakcija će se truditi da nastavi sa svojim radom tako da i naredni brojevi časopisa budu sadržajno i estetsko-tehnički kvalitetni na obostrano zadovoljstvo.

U svoje ime i u ime redakcije časopisa želim napomenuti da smo otvoreni za saradnju sa svima kojima su u fokusu osobe s invaliditetom i koji su zainteresirani da objave svoje tekstove, stručne ili empirijske, u našem časopisu. Također, pružamo mogućnost firmama da se reklamiraju u našem časopisu. Svi zainteresirani za saradnju ili reklamiranje mogu se, za sve informacije, obratiti glavnoj urednici na telefon 033/710-445 ili na e-mail: savez@paraplegicari.org.

Također, zadržali smo praksu da časopis besplatno distribuiramo svim našim članovima, drugim udruženjima i savezima osoba s invaliditetom, institucijama i ustanovama u Bosni i Hercegovini, kao i srodnim, prijateljskim, organizacijama osoba s invaliditetom u našoj regiji.

Sarajevo, august 2017. godine

Glavna i odgovorna urednica:
Elvira Bešlija

Održana 19. redovna skupština Saveza paraplegičara i oboljelih od dječije paralize Federacije Bosne i Hercegovine

U okviru diskusije zastupnici su izrazili zadovoljstvo radom Saveza u prošloj godini i saradnjom s udruženjima. Naglašeno je nekoliko velikih i značajnih aktivnosti koje je Savez imao u prethodnoj, izvještajnoj godini svoga rada

Dana 5. aprila 2017. godine s početkom u 12,00 sati u sali hotela "Hollywood" u Sarajevu na Ilidži održana je 19. redovna skupština Saveza paraplegičara i oboljelih od dječije paralize Federacije Bosne i Hercegovine, a kojoj je prethodila sjednica Upravnog odbora Saveza. Skupština je radila u kvorumu.

Nakon usvajanja Dnevnog reda i Zapisnika sa 18. redovne skupštine Saveza, jednoglasno i bez primjedbi usvojen je Izvještaj o radu Saveza za 2016. godinu. Izvještaj o radu za prošlu godinu, uz materijale koje su zastupnici dobili, dodatno je prezentiran

slajd-projeksijom obuhvativši: naziv programske aktivnosti, procjenu o izvršenju, izvor verifikacije, procjenu učinka aktivnosti i izvor finansiranja aktivnosti.

Prikazanu prezentaciju Izvještaja zastupnici su ocijenili veoma pozitivno.

U okviru diskusije zastupnici su izrazili zadovoljstvo radom Saveza u prošloj godini i saradnjom s udruženjima. Istaknuto je da su svi organi kao i služba Saveza u 2016. godini radili u skladu sa zakonom i propisima koji reguliraju rad organizacija osoba s invaliditetom te u skladu sa Statutom Saveza. Naglašeno

je nekoliko velikih i značajnih aktivnosti koje je Savez imao u prethodnoj, izvještajnoj godini svoga rada, kao što su uspješno organizirano tradicionalno Međunarodno otvoreno prvenstvo i XIII sportske igre paraplegičara i oboljelih od dječije paralize u Sarajevu, kao i publiciranje tri broja časopisa *Paraplegija i Mi*, koji priprema i izdaje upravo Savez.

Održana je konferencija pod nazivom "Diskriminacija i osobe s invaliditetom" te okrugli sto na temu "Strateški pravci razvoja Saveza i udruženja – članica Saveza", na kojem su učestvovali lideri udruženja.

Zasjedanje Skupštine

Prezentirana je i informacija o saradnji Saveza s Institucijom ombudsmena za ljudska prava Bosne i Hercegovine i Specijalni izvještaj pod nazivom “Pristupačnost radnih prostora zakonodavnih tijela u BiH osobama sa invaliditetom”.

Zastupnici Skupštine informirani su i o realizaciji Projekta Erasmus, u koji se uključio i naš Savez. U cilju edukacije održan je seminar u Sloveniji pod nazivom “Povezivanje mladih za sigurnost prometa na cestama” koji je podržao “Erasmus+” (obrazovni program Evropske zajednice). Učesnici seminara bili su mlade osobe s invaliditetom (žrtve saobraćajne nesreće) te volonteri, aktivisti u svojim zemljama koji rade na osvještavanju mladih u vezi sa sigurnošću u saobraćaju.

Predstavnici Bosne i Hercegovine bili su članovi Saveza, koji su u stanju paraplegije i kvadriplegije: Almedina Čamdžić, Bešir Bečić i Draženko Tubak sa asistentima – volonterima koji se bave pitanjem sigurnosti u saobraćaju.

Potom su skupštinskim zastupnicima prezentirani Izvještaj Nadzornog odbora i Finansijski izvještaj za 2016. godinu te Program rada s operativnim planom za 2017. godinu i Finansijski plan Saveza za 2017. godinu koji su, nakon kraće diskusije, jednoglasno usvojeni.

Vođena je diskusija o novoj evidenciji članstva u Savezu, predstojećim 14. sportskim igrama koje će se ove godine održati u Zenici, kao i o drugim aktuelnim pitanjima.

Posebno je istaknuto da će u ovoj godini Ministarstvo rada i socijalne politike Federacije Bosne i Hercegovine, u saradnji s Vijećem organizacija osoba s invaliditetom Federacije Bosne i Hercegovine (VOOSI FBiH), raditi na izradi i donošenju posebnog “Zakona o organizacijama OSI”, kojim bi se na jedinstven način regulirali položaj, status i reprezentativnost organizacija koje predstavljaju i zastupaju interese osoba s invaliditetom. Zakonom bi trebalo jasno odrediti koja udruženja mogu imati status organizacije OSI i koji uvjeti za to moraju biti ispunjeni. Aktivnost je u skladu sa “Strategijom za unapređenje prava i položaja osoba s invaliditetom u Federaciji BiH 2016–2021”.

Učešće Saveza na XVII Forumu saveza i organizacija osoba s invaliditetom

Predstavnici saveza i organizacija osoba s invaliditetom, učesnici Foruma, diskutirali su i o većem aktiviranju mladih osoba s invaliditetom

U hotelu "Pahuljica" na Vlačiću, u sklopu Projekta "Građenje jedinstvenog glasa za prava osoba sa invaliditetom u Bosni i Hercegovini i regionu Balkana", a kojeg I.C. "Lotos" iz Tuzle provodi u partnerstvu sa centrom za nezavisni život "Threshold" iz Helsinkija (Finska), 9. maja 2017. godine održan je XVII Forum saveza i organizacija osoba s invaliditetom i drugih organizacija u pokretu osoba s invaliditetom, na lokalnom, entitetskom i državnom nivou.

Tema Foruma bila je "UN Konvencija o pravima osoba sa invaliditetom kao alat za djelovanje organizacija osoba sa invaliditetom u svjetlu preporuka UN Komiteta za prava osoba sa invaliditetom i Agende 2030. – prioriteti i izazovi".

Forumu je prisustvovalo 37 učesnika a uvodničari su bili: direktor I.C. "Lotos" Suvad Zahirović, predsjednik Koordinacionog odbora invalidnih organizacija Republike Srpske Zoran Dobraš i predsjednik Koordinacionog odbora udruženja osoba s invaliditetom Kantona Sarajevo Fikret Zuko.

Predstavnici saveza i organizacija osoba s invaliditetom, učesnici Foruma, diskutirali su o narednim koracima ka poboljšanju položaja i uključivanju mladih osoba s invaliditetom kako bi preuzele aktivnu ulogu u organizacijama, kao i o tome da mlade osobe s invaliditetom trebaju biti generatori promjene u društvu. Učesnici su se složili da je potrebno raditi na jačanju kapaciteta na daljnjem proučavanju Konvencije UN-a o pravima osoba s invaliditetom, uz primjene

preporuka Evropskog komiteta Bosni i Hercegovini.

Zaključeno je da će se i dalje težiti ka tome da pitanja invalidnosti budu uključena u sve tokove društva, jer se samo tako mogu osigurati inkluzivna rješenja.

XVII Forumu saveza i organizacija osoba s invaliditetom ispred Saveza paraplegičara i oboljelih od dječije paralize Federacije Bosne i Hercegovine prisustvovala je Elvira Bešlija, generalni sekretar Saveza.

Izvor: IC Lotos Tuzla (www.ic-lotos.org.)

Udruženje tetraplegičara, paraplegičara i oboljelih od dječije paralize općine Tuzla

Aktivnosti Saveza prilika su da se naši članovi unapređuju kao ravnopravni članovi društva, ostvaruju dobre kontakte s ostalim članovima Saveza i time naprave značajan iskorak ka savremenijem načinu djelovanja u svojoj organizaciji te izlazak kako na domaću tako i na međunarodnu scenu

Po programu rada Udruženje tetraplegičara, paraplegičara i oboljelih od dječije paralize općine Tuzla između ostalih aktivnosti ima stalnu aktivnost koja se odnosi na saradnju s nevladinim organizacijama na lokalnom, državnom i regionalnom nivou, s ciljem zajedničkog rada na poboljšanju položaja osoba s invaliditetom.

Jedna od najvažnijih saradnji, koja je dugoročno podržana i izdvajamo je kao vrlo uspješnu i kvalitetnu, jeste saradnja sa Savezom paraplegičara i oboljelih od dječije paralize Federacije Bosne i Hercegovine u kojem je naše udruženje višegodišnji član. Sve osobe s invaliditetom, a naročito naši članovi, istinski cijene napore, koje kroz zajedničko djelovanje ulažemo s ostalim članovima Saveza, kako bismo mijenjali socijalnu sliku društva o

marginaliziranoj populaciji – osobama s kvadriplegijom, paraplegijom i dječijom paralizom. Aktivnosti koje organizira Savez prilika su da se naši članovi unapređuju kao ravnopravni članovi društva, ostvaruju dobre kontakte s ostalim članovima Saveza i time naprave značajan iskorak ka savremenijem načinu djelovanja u svojoj organizaciji te izlazak kako na domaću tako i na međunarodnu scenu.

Jedna u nizu saradnji, koju u ovom broju časopisa *Paraplegija i Mi* želimo predstaviti, jeste prekogranična saradnja sa Sportsko-rekreativnim udruženjem osoba s invaliditetom "Sve je moguće" iz Beograda.

Udruženje "Sve je moguće" možda nije jedino u toj sferi, ali je jedinstveno u svojim nastojanjima da na očiglednim primjerima

pokazuje i potvrđuje da ne postoje razlike u mogućnostima osoba s invaliditetom, ali da postoji potreba i obaveza da se stvaraju jednaki uvjeti za sve. U prethodnim godinama ostvarili su značajne rezultate u oblasti inkluzije osoba s invaliditetom kroz organizaciju brojnih sportsko-rekreativnih aktivnosti i događaja. Osnovna ideja za koju se zalažu i koju promoviraju jeste pokazati da je invaliditet stanje koje ne bi trebalo biti prepreka za uključivanje u sve tokove društvenog života. Kroz svoje aktivnosti prvi put u ovom dijelu Evrope udruženje je omogućilo osobama s invaliditetom – korisnicima invalidskih kolica da se spuštaju u pećine i istražuju ih, da uživaju u jahanju konja, skaču padobranom, učestvuju u planinarskim pohodima, kampiraju u uvjetima posve

Naši članovi s članovima SRU "Sve je moguće" iz Srbije

prirodnog okruženja, spuštaju brzacima Drine, učestvuju na maratonima i drugo.

Pored ovoga izdvajamo i neke događaje po kojima su već prepoznatljivi: "Igre bez granica" za osobe s invaliditetom i bez invaliditeta, Inkluzivno takmičenje u preciznoj vožnji elektromotornim kolicima, Međunarodna Drinska regata za osobe s invaliditetom, Turniri boćanja za osobe s invaliditetom.

U saradnji s restoranom "Stenka" organizirano je Đurđevdansko takmičenje u boćanju i kuhanju gulaša za osobe s invaliditetom pod nazivom "Đurđevdansko takmičenje za sve". Naime, početkom maja ove godine na terenu za boćanje, koji je prilagođen za osobe s invaliditetom, na obali Save, održano

je Peto đurđevdansko takmičenje za sve. I dok su takmičari (osobe s invaliditetom i bez invaliditeta) odmjeravali svoje sposobnosti u boćanju, drugi su, samo nekoliko metara od terena, odmjeravali svoje kulinarske vještine pripremajući ručak (gulaš) za sve učesnike. Prisutan je bio veliki broj učesnika iz Beograda, iz mnogih drugih gradova Srbije, kao i naše Udruženje, te su svi sudjelovali kao dobri saradnici i prijatelji u svim segmentima, počev od podizanja svijesti javnosti o pravima i mogućnostima osoba s invaliditetom, preko edukativnih radionica, razmjene u pomagalicama (pomoć pri nabavci ROHO jastuka za sjedenje, razmjena mehaničkih i elektromotornih kolica, hodalica, štaka, pelena itd.), pa do sportsko-rekreativnih aktivnosti.

Svi učesnici bili su jako aktivni i svi su dali svoj doprinos, atmosfera je bila predivna uz druženje s mnogo smijeha, sportskog duha i neraskidivog prijateljstva. U boćanju svi su bili dobri, ali pobijedili su oni koji su imali malo više sportske sreće. Naša ekipa zauzela je treće mjesto, što je izuzetan uspjeh, jer je u Srbiji boćanje mnogo popularniji sport nego u Bosni i Hercegovini i većina osoba s invaliditetom ima redovne treninge u ovoj disciplini. Tom prilikom najavljene su neke zajedničke aktivnosti od kojih izdvajamo učešće na Petoj prekograničnoj saradnji – Međunarodna Drinska regata za osobe sa invaliditetom 2017. godine te takmičenje u veslanju 29. jula na koje smo prijavili ekipu shodno propisanim pravilima.

Savez udruženja paraplegičara i oboljelih od dječije paralize Unsko-sanskog kantona

Održano takmičenje u spretnosti vožnje automobilom za osobe s invaliditetom “Velika Kladaša 2017”

Dana 3. maja 2017. godine održana je 9. redovna i izvještajna skupština Saveza udruženja paraplegičara i oboljelih od dječije paralize Unsko-sanskog kantona na kojoj su jednoglasno usvojeni Finansijski izvještaj i Izvještaj o radu za 2016. godinu, te Finansijski plan i Plan i program rada za 2017. godinu.

U saradnji s Fondom za profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje osoba s invaliditetom Federacije

Bosne i Hercegovine zaposlili smo na period od godinu dana jednu osobu s invaliditetom na poslovima administratora u našem kantonalnom savezu.

U organizaciji Saveza udruženja paraplegičara i oboljelih od dječije paralize Unsko-sanskog kantona u subotu 6. maja održano je takmičenje u spretnosti vožnje automobilom za osobe s invaliditetom “Velika Kladaša 2017”. Na drugom takmičenju ovakvog tipa sudjelovalo je 17 vozača raspoređenih u tri kategorije.

Takmičenje je organizirano u prvom redu radi druženja, ali i da se pokaže kako su osobe s invaliditetom ravnopravni učesnici u saobraćaju sa zavidnim sposobnostima upravljanja motornim vozilima.

Na zahtjevnoj stazi vozači su raznim tehnikama obilazili precizno raspoređene čunjeve. Najspretnijima u kategoriji “paraplegičari” pokazali su se Alaga Hozanović, Elvis Hodžić i Huse Galijašević. U kategoriji “ostali” prvo mjesto pripalo je Faruku Šakinoviću, dok su drugo i treće zauzeli Samir Bašić i Josip Balinović. U ženskoj konkurenciji najbolja je bila Admira Kendić, a pratile su je Ruzmira Kovačević i Fata Salkić.

Bez obzira na životne okolnosti osobe s invaliditetom aktivno provode različite sportske aktivnosti. S lokaliteta “Transport” u Polju kod Velike Kladaše poslana je poruka da su osobe s invaliditetom itekako spretne u upravljanju automobilima te da svi zajedno moramo raditi na rušenju svih predrasuda kada je riječ o ovoj društvenoj populaciji.

Detalj s takmičenja

Udruženje paraplegičara i oboljelih od dječije paralize Velika Kladuša

Obilježeno četrdeset mjesta za parkiranje na parkinzima u užem i širem dijelu grada, na javnim površinama, pred institucijama, tržnim centrima, restoranima i slično, gdje god su za to postojali uvjeti

Najvažnija aktivnost Udruženja u prethodnom periodu bila je obilježavanje mjesta za parkiranje za osobe s invaliditetom u Velikoj Kladuši. Ovom prilikom jasno i po standardima obilježeno je četrdeset mjesta za parkiranje na parkinzima u užem i širem dijelu grada, na javnim površinama, pred institucijama, tržnim centrima, restoranima i slično, gdje god su za to postojali uvjeti.

Ove aktivnosti podrazumijevale su postavljanje horizontalnih i vertikalnih obilježja, tj. farbanje podloge parkinga i postavljanje saobraćajnog znaka za pristupačnost s odgovarajućim tekstom.

Dana 25. maja 2017. godine održana je 11. redovna i izvještajna skupština Udruženja na kojoj su usvojeni Izvještaji o radu i Finansijski izvještaj za 2016. godinu, zatim

Plan i program rada te Finansijski plan Udruženja za 2017. godinu.

Na Skupštini su dodijeljene i dvije zahvalnice zaslužnim osobama: Suadu Beganoviću za uspješnu saradnju i značajan doprinos u realizaciji Projekta "Stomatološka

ordinacija za osobe s invaliditetom" i Ibrahimu Kajtazoviću, direktoru JKUP "Komunalije", za uspješnu saradnju i značajan doprinos na uklanjanju arhitektonskih barijera te na realizaciji projekta "Parking mjesta za osobe s invaliditetom".

Udruga paraplegičara i oboljelih od dječije paralize Mostar

Suradnja Udruge i Saveza paraplegičara i oboljelih od dječije paralize Federacije Bosne i Hercegovine također je kontinuirana aktivnost a dosadašnja iskustva veoma su pozitivna, te se nadamo i dalje uspješnoj suradnji

Kao i prethodnih godina i ove godine Udruga je izdala Bilten (br. 17), koji je dostavljen svim članovima kao i predstavnicima vlasti. Izdavanje Biltena smatramo veoma važnom informativnom aktivnošću, jer je to jedan od načina

na koji se članstvo upoznaje s radom Udruge.

U januaru 2017. godine održan je sastanak predstavnika ZZO Hercegovačko-neretvanskog kantona i predstavnika paraplegičara, ratnih i civilnih. Sastanku su prisustvovali i dr. sc.

Goran Opsenica, ministar zdravlja, rada i socijalne skrbi, Oliver Soldo, ministar za pitanja branitelja, Zijat Mušić i dr. Davor Pehar, skupštinski zastupnici – članovi skupštinskog povjerenstva za pitanja branitelja te savjetnik predsjednika Skupštine Hercegovačko-neretvanskog kantona.

Nakon što su razjašnjene nastale nejasnoće direktor Zavoda Rade Bošnjak iznio je zaključak sastanka kojim se Zavod zdravstvenog osiguranja obavezao da će nakon izrade završnog računa izraditi rebalans budžeta kojim će osigurati dostatna sredstva koja su potrebna za isključenje sporne kombinacije različitih ortopedskih pomagala iz primjene za sve osiguranike paraplegičare

Članovi Udruge na odmoru

Sastanak članova Udruge paraplegičara i predstavnika Zavoda zdravstvenog osiguranja HNK

u Hercegovačko-neretvanskom kantonu, bez obzira na to je li riječ o civilnim invalidima ili o ratnim vojnim invalidima.

Udruga je nastavila s organiziranjem druženja članova, što je jedan od najboljih načina da se članovi upoznaju s radom Udruge, ali i svim problemima s kojima se i Udruga i njeni članovi svakodnevno nose. Tako je i 1. maja 2017. godine održan susret članova u prostorijama Udruge na kojem je prisustvovalo 20 članova.

Kontinuiranom aktivnošću smatramo i izradu projekata. Između izdavanja dva časopisa Udruga je uputila projekte Ministarstvu rada i socijalne politike Federacije Bosne i Hercegovine, Ministarstvu raseljenih i izbjeglih lica Federacije Bosne i Hercegovine i Ministarstvu zdravstva,

rada i socijalne skrbi Hercegovačko-neretvanskog kantona. Za sada je ostvaren pozitivan uspjeh, a nadamo se i dalje pozitivnim rezultatima.

Suradnja Udruge i Saveza paraplegičara i oboljelih od dječije paralize Federacije Bosne i Hercegovine također je kontinuirana aktivnost a dosadašnja iskustva veoma su pozitivna, te se nadamo i dalje uspješnoj suradnji.

Za kraj ostavljamo jednu od najvažnijih aktivnosti, a to je oporavak naših članova u centru za rehabilitaciju – Hotel “Biokovka” u Makarskoj. Ove godine taj boravak je trajao od 17. do 24. juna. A koliko to zapravo znači našim članovima opisala je članica Nada Kandić:

“U smiraj dana dok sunce ide svom zalazu sjedim na balkonu svoje hotelske sobe i uz šoljicu tople

kave osluškujem valove mora. Do mene dopiru glasovi razdraganih ljudi, sve je nekako u pokretu, i staro i mlado, zdravi i bolesni. I promatrajući sve te ljude, naviru osjećaji radosti, veselja, zašto ne reći, ma sretna sam. Sretna sam što mogu biti dio svega ovoga što me okružuje, dio ovog razdraganog mnoštva koji su kao i ja, kao i svih nas 16 članova naše udruge došli na rehabilitaciju, na odmor od svih nedaća koje nam život stavi pred nas. Zahvaljujući ljudima dobre volje, ponajprije našem Marku koji svim svojim snagama pokušava kroz program sedmodnevne rehabilitacije unijeti malo svjetla u naše živote. I zato u ime svih nas koji smo imali sreće da bude-mo u programu tih naših rehabilitacija još jednom hvala. Radosna srca i s nadom da će se ovi naši susreti nastaviti.”

Redakcija časopisa “Paraplegija i Mi”

U desetom broju našeg i Vašeg časopisa, glasila Saveza paraplegičara i oboljelih od dječije paralize Federacije Bosne i Hercegovine, predstavljamo članove redakcije Elviru Bešliju, Mirsada Muftića, Mirjanu Dizdarević, Mirsada Đulbića i Mirsada Imamovića te stručnog saradnika Emira Fejzića.

Elvira Bešlija, glavna i odgovorna urednica časopisa

Elvira Bešlija rodila se u Sarajevu. Po zanimanju je pravnik. Od svoje 14. godine u stanju je paraplegije. U jednom periodu kretala se uz pomoć štaka, a od 1985. godine trajno se kreće u invalidskim kolicima.

Učestvovala je u osnivanju Saveza paraplegičara i oboljelih od

dječije paralize Bosne i Hercegovine, davne 1978. godine. Danas je kao generalni sekretar zaposlena u Savezu paraplegičara i oboljelih od dječije paralize Federacije Bosne i Hercegovine.

Sa saradnicima koji su ostali u Sarajevu postigla je da Savez nije prestao s radom ni jedan dan u toku rata. Velikim ličnim angažmanom uspijeva sačuvati dokumentaciju, prostor i imovinu Saveza te njegov pravni kontinuitet u organiziranju, u skladu sa zakonom. Posebno ističe očuvanje evidencije članova Udruženja Sarajevo, sa kojima su iz kancelarije Saveza uspostavljeni kontakti i pružana pomoć sve vrijeme rata.

Poslije rata, novim teritorijalnim ustrojstvom Bosne i Hercegovine na dva entiteta, Federaciju Bosne i Hercegovine i Republiku Srpsku, ispred Saveza sa timom saradnika lično djeluje na

formiranju deset udruženja, danas članova Saveza na nivou bosanskohercegovačkog entiteta Federacije Bosne i Hercegovine. Bila je direktno među inicijatorima i učesnik priprema akata, osnivačkih skupština, povezivanja. Također, pružala je podršku u osnaživanju i vraćanju u rad onih udruženja koja su formirana prije rata i koja su opstala i nakon rata.

Iako osoba s jednim od najtežih oblika invaliditeta, ni fizička ograničenja koja ima ne sprečavaju je da, pored svog profesionalnog angažmana u Savezu paraplegičara i oboljelih od dječije paralize Federacije Bosne i Hercegovine, aktivno učestvuje i u mnogim aktivnostima od značaja za pitanja rješavanja statusa osoba s invaliditetom, što smatra izuzetno važnim. Kako i sama kaže: mi znamo najbolje o našim potrebama i kako tražiti rješenja za njih.

Od strane organizacija koje okupljaju osobe s invaliditetom, drugih NVO te državnih institucija raznih nivoa, koje se u svojim programima bave pitanjima invaliditeta, prepoznata je kao pouzdan saradnik i profesionalac, koji svojim kompetencijama daje značajan doprinos u aktivnostima koje se vode u cilju poboljšanja položaja osoba s invaliditetom u Bosni i Hercegovini. Spomenut ćemo neke od značajnijih aktivnosti za pokret osoba s invaliditetom:

- jedan od osnivača Unije paraplegičara i oboljelih od dječije paralize Bosne i Hercegovine (osnovana novembra 2007. godine) i aktuelna predsjednica Upravnog odbora Unije;
- predsjednica Vijeća za osobe sa invaliditetom Bosne i Hercegovine (formirano od strane Vijeća Ministara BiH) u periodu od 2011. do 2015. godine, a od 2016. godine sekretar Vijeća;
- članica bosanskohercegovačke delegacije, koju je imenovalo Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH, za prezentaciju "Izveštaja o provođenju Konvencije Ujedinjenih nacija o pravima osoba sa invaliditetom u BiH" (Ženeva, mart 2017.);
- predsjednica Vijeća organizacija osoba sa invaliditetom Federacije BiH (VOOSI FBiH);
- član Savjetodavnog odbora FBiH u okviru Projekta "Podrška razvoju politike u oblasti invalidnosti u BiH", koji je izradio dokument "Politika u oblasti invalidnosti u BiH";
- konsultant u dijelu izrade "Strategije za izjednačavanje mogućnosti za osobe sa invaliditetom u FBiH" (2011-2015);
- član Radne grupe za izradu "Strategije za unapređenje prava i položaja osoba sa invaliditetom u Federaciji BiH" (2016-2021), imenovana od strane Vlade FBiH i direktnim angažmanom utjecala na promjenu propisa u oblasti zdravstvenog osiguranja koji se odnosi na Humanu potpomognutu oplodnju – ciljano za paraplegičare (ukidanje diskriminatorne odredbe);
- urednica knjiga koje je objavljivao Savez: "Mali biznis i osobe sa onesposobljenjem" autora Ognjena Delibegovića, "Paraplegija" autora dr. Muhameda Mataradžića, vodič kroz dosje kampanje "Pomozite danas nama, a sutra možda sebi" autora Ognjena Delibegovića;
- koautorica knjige "MI SMO TU – Analiza trenutnog stanja svih osoba sa invaliditetom i mogućnosti njihovog zapošljavanja i samozapošljavanja u BiH";
- kao saradnik Fondacije za socijalno uključivanje u toku 2016-2017. godine uradila je "Analizu systemske diskriminacije osoba sa invaliditetom po osnovu uzroka invalidnosti između ratnih i neratnih OSI" i "Preporuke za dosljednu primjenu Zakona o zabrani diskriminacije BiH (ZZDBiH) u oblasti invaliditeta u FBiH";
- autor / koautor niza referata, analiza i tumačenja stanja i položaja osoba s invaliditetom i organizacija koje okupljaju osobe s invaliditetom u Federaciji Bosne i Hercegovine i u Bosni i Hercegovini, oblasti prava zdravstvenog osiguranja i zdravstvene zaštite, s akcentom na prava na ortopedska i druga pomagala, oblasti arhitektonskih barijera, saobraćaja i sl...
- autor je brošure "Specifične vještine za samostalan život osoba s fizičkim invaliditetom" i konsultantica – trener na istoimenom treningu;
- kotrener u Programu "Podrška izrade lokalnih akcionih planova za implementaciju Strategije za izjednačavanje mogućnosti za OSI u FBiH 2011-2015", koji je organiziralo Federalno ministarstvo rada i socijalne politike;
- koordinatorica u Projektu "IN – Implementacija UN Konvencije o pravima osoba sa invaliditetom u BiH", u periodu od jula 2013. do 31. decembra 2015.;
- rukovodilac Međunarodnog otvorenog prvenstva i sportskih igara paraplegičara i oboljelih od dječije paralize, takmičenja u atletici i šahu, koje se uspješno održavaju 14 godina;
- član "gender grupacije" s ciljem promoviranja pitanja i problema žena s invaliditetom;
- učesnica s punom participacijom u radu raznih skupova svih nivoa (seminara, konferencija, okruglih stolova i sl.) koji imaju za cilj poboljšanje položaja osoba s invaliditetom.

Glavna je i odgovorna urednica glasila "Paraplegija i Mi", koji izdaje Savez. S obzirom na to da u izradi glasila saraduje s odabranim i vrijednim timom redakcije, ovaj dio svog angažmana posebno cijeni i radi s velikim zadovoljstvom.

I pored stalnog angažmana u oblastima ostvarivanja prava i potreba osoba s invaliditetom, privatno mnogo čita, voli muziku i film. Udata je i ima jednog sina.

Ljubav života i najveći prijatelj je njen muž, koji joj je sa sinom glavna podrška u životu i svemu što radi. Druženje s odabranim prijateljima posebno je raduje, a svoje slobodno vrijeme voli najviše provesti u krugu najuže porodice i unuka, koji joj je najdraži odmor i stalna inspiracija.

Prof. dr. sci. Mirsad Muftić, član redakcije i stalni kolumnist časopisa

Mirsad Muftić specijalista je fizikalne terapije i rehabilitacije i subspecijalista reumatologije. Kao doktor medicinskih nauka, završio je mnoga usavršavanja širom svijeta, u Italiji, Kanadi, Švedskoj...

Zaposlen je u Privatnoj ordinaciji za fizikalnu terapiju i rehabilitaciju "MHS" u Sarajevu i kao profesor na Fakultetu zdravstvenih studija Univerziteta u Sarajevu.

Posjeduje i druga znanja i vještine: završena edukacija iz oblasti menadžmenta i rehabilitacije, završena edukacija iz oblasti Schiatsku terapije, završena edukacija iz oblasti psihosocijalne rehabilitacije, završena edukacija iz oblasti kineziterapije deformiteta kičmenog stuba, završena edukacija iz oblasti kineziterapije nakon artroskopskih operacija koljenog zgloba, završena edukacija iz oblasti kinesiotaping 2011. godine, "Rodman skin score" u dijagnostici sistemske skleroze 2011. godine, Upotreba ultrazvuka u dijagnostici reumatskih oboljenja – EULAR 2012. godine.

Aktivno govori, čita i piše engleski jezik, a dobro poznaje i služi se njemačkim i švedskim jezikom.

U okviru stručnog opusa profesora Muftić ima više stručnih i naučnih radova objavljenih u domaćim i međunarodnim časopisima, od čega su 23 rada objavljena u indeksiranim časopisima, mentorstvo za 10 magistara i 2 doktoranta. Autor i učesnik je u više istraživačkih projekata i kliničkih studija.

Organizator je i učesnik mnogih međunarodnih i domaćih kongresa i skupova iz oblasti fizijatrije i reumatologije, od kojih spominjemo Prvi međunarodni kongres za bol 2007. godine u Sarajevu, Prvi međunarodni simpozij balneologije i reumatologije 2011. godine Ilidža – Sarajevo, te Prvi kongres fizikalne medicine i rehabilitacije Tuzla 2000. godine i 5. kongres fizijatara Bosne i Hercegovine, Sarajevo 2014. godine.

Pored profesionalnog angažmana u struci veoma je aktivan u radu sportskih i nevladinih organizacija. Predsjednik je Saveza paraplegičara Federacije Bosne i Hercegovine, član Upravnog odbora Paraolimpijskog komiteta BiH, član Upravnog odbora Fonda za profesionalnu rehabilitaciju FBiH, član Rotary cluba Sarajevo i predsjednik Fondacije MHS, Predsjednik Udruženja fizijatara Federacije BiH.

U okviru sportske rehabilitacije bio je službeni ljekar paraolimpijskog tima Bosne i Hercegovine na paraolimpijskim igrama u Londonu 2012. i Rio de Janeiru 2016. godine i zvanični je ljekar reprezentacije Bosne i Hercegovine u sjedećoj odbojci.

Jedan je od idejnih pokretača i osnivača časopisa *Paraplegija i Mi*. Stalni je član redakcije časopisa i redovni kolumnist u časopisu na teme koje se odnose na osobe s invaliditetom, s akcentom na osobe s tjelesnim oštećenjem.

Koautor je jednog univerzitetskog udžbenika te autor i koautor petnaest recenziranih knjiga i monografija.

Spisak univerzitetskih udžbenika (recenziranih):

Osman Sinanović i saradnici: *Neurologija*. (M. Muftić: Rehabilitacija oboljelih od Parkinsonove bolesti, 153-159; Cervikalni i lumbalni bolni sindrom, 247-261).

Spisak monografija (recenziranih):

1. N. Tanović, M. Muftić, A. Đubur, M. Delilović, Š. Suljkanović: *Ljekovitim biljem i isbranom do zdravlja*. Tuzla, 2004.
2. M. Muftić, N. Zjuzin, M. Gavranović: *Multipla*

- skleroza – vodič za pacijente. Sarajevo, 2005.
3. N. Zjuzin, M. Muftić: *ABC paraplegija*. Sarajevo, 2005.
 4. A. Meholjić-Fetahović, M. Muftić: *ABC cerebralne paralize* (COBISS.BH-ID 15878406). Sarajevo, 2007.
 5. M. Muftić, V. Peksini: *Metoda Rosen – Govorom tijela do zadovoljstva u duši* (COBISS.BH-ID 15696646). Sarajevo, 2007.
 6. M. Muftić, S. Sadiković, E. Bećirević: *ABC okupacione terapije* (COBISS.BH-ID 16994310). Sarajevo, 2008.
 7. M. Muftić, B. Katana: *Bolno rame* (COBISS.BH-ID 17748742). Sarajevo, 2009.
 8. M. Muftić, I. Gavrankapetanović i saradnici: *Najčešći deformiteti kičmenog stuba i lokomotornog aparata djece i omladine*. (COBISS.BH-ID 17973510). Sarajevo, 2010.
 9. D. Avdić, A. Kapetanović, K. Miladinović, M. Muftić, I. Gavrankapetanović, Š. Sokolović, S. Đozić: *Osteoporoza – klinički vodič*. (COBISS.BH-ID 18369798). Sarajevo, 2010.
 10. M. Muftić, S. Mehmedbašić: *Edukacija trudnica za vježbanje u trudnoći* (COBISS.BH-ID 18621958). Sarajevo, 2011.
 11. M. Muftić, I. Gavrankapetanović, S. Bećirbegović: *Rehabilitacija nakon artroskopskih operacija koljena*. (COBISS.BH-ID 19305990). Sarajevo, 2012.
 12. N. Zjuzin, M. Muftić: *ABC paraplegija* (drugo izdanje). (COBISS.BH-ID 20821510). Sarajevo, 2013.
 13. M. Muftić, B. Tuzić: *Moja mama ima MS – edukativna slikovnica*. (COBISS.BH-ID 21267206). Sarajevo, 2014.
 14. M. Muftić i autori: *Vodič za dijagnostiku, prevenciju i terapiju osteoporoze*. (COBISS.BH-ID 22450182). Sarajevo, 2015.
 15. M. Muftić, J. Dimitrijević: *Svaki dan sa Parkinsonovom bolešću*. (COBISS.BH-ID 22579974). Sarajevo, 2016.

Mirjana Dizdarević, član redakcije časopisa

Mirjana Dizdarević rodila se u Osijeku u susjednoj Hrvatskoj gdje je provela predškolsku doba. U prvi razred osnovne škole polazi po preseljenju u Sarajevo, sa roditeljima i dvije sestre. U Sarajevu, u okruženju porodične sloge i ljubavi i brojnim komšilukom provodi divno djetinjstvo te završava svoje školovanje: osnovnu školu, gimnaziju i fakultet.

Želja za znanjem rezultirala je dobivanjem tada priznate značke "Ognjen Prica" za izuzetne uspjehe u toku srednjoškolskog školovanja,

što joj omogućava izravni upis na fakultet. Sklona lijepom, i uz porodičnu umjetničku crtu, odlučuje se za studij na Arhitektonskom fakultetu u Sarajevu, koji završava u roku i stječe zvanje diplomirani inženjer arhitekture.

Po završetku studiranja, želeći se što prije osamostaliti, odlazi u Zenicu i počinje raditi kao nastavnik stručnih predmeta u Srednjoj tehničkoj školi.

Nakon dvije školske godine ukazala se prilika za povratak kući u Sarajevo. Zapošljava se kod tada velikog investitora koji je gradio niz objekata različite namjene na širem području bivše SR BiH. Stječe zavidno iskustvo na poslovima izrade investicijskih programa koji sveobuhvatno analiziraju aspekte opravdanosti kao i potrebnih investicija za građenje / upotrebu objekata. Slijedili su poslovi od nadzora u projektiranju, kasnije građenju, do opremanja i davanja na upotrebu. Sudjelovala je u izgradnji značajnog broja objekata izgrađenih do 1992. godine, u periodu od trinaest godina rada, kada zbog ratnih djelovanja i opsade Sarajeva privremeno, s malom djecom, napušta Sarajevo.

U tom periodu, boraveći u Osijeku, rodnom gradu, zapošljava se kao nastavnica u Srednjoj arhitektonsko-građevinskoj školi. Tu stječe novo, pozitivno radno iskustvo, izuzetne radne kolege i mnoge prijatelje s kojima i danas kontaktira.

Povratak sa sinovima kući u Sarajevo bio je prioritet odmah nakon prestanka rata i opsade Sarajeva. Po povratku u Sarajevo privremeno je nezaposlena, ali to vrijeme posvećuje porodici i kućnim poslovima. U tom periodu intenzivira se obnova

grada, te u sklopu toga dolazi i do obnove porodičnog stana. Želja za nastavkom rada postaje realnost i počinje raditi kod poslodavca koji je u izgradnji objekata visokogradnje učestvovao u dijelu zanatskih radova. Iako je pravog projektiranja bilo malo, rado se sjeća zahtjevnih poslova na obnovi fasada objekta Energoinvesta u Sarajevu, zgrade Aerodroma Sarajevo i drugih.

Nakon tri godine zapošljava se u Općini Novo Sarajevo kao arhitektonsko-građevinski inspektor. Koliko je poželjan i lijep posao projektiranja i građenja, kao i svega što prati realizaciju projekata građenja objekata različitih namjena, toliko je bio veliki izazov naći se u poslovima zaštite sigurnosti korisnika objekata i općih interesa u zaštiti devastacije životne sredine, ovog puta uzrokovane bespravnim građenjem. Izuzetno zahtjevan posao, ni od koga priznat niti voljen, praćen nizom poteškoća. Mirjana stječe epitet "strogog, ali pravičnog inspektora", što je za nju satisfakcija. Veliku zadaću inspekcije (spriječiti nesreće izazvane građenjem na aktivnim klizištima i zaštiti opće dobro) mnogi nisu prepoznali, ali uspijeva da, u okviru svoga posla, educira učesnike u građenju, posebno u neposrednim kontaktima na terenu.

Svi problemi koji su bili prisutni u obavljanju inspektorskog posla zamijenjeni su jednog oktobarskog dana 2005. godine mnogo većim zdravstvenim problemima. Iznenada, Mirjanino zdravstveno stanje biva ugroženo zbog problema s kičmenim stubom koji je onesposobljavaju za kretanje. Nakon dvije operacije "ostaje" u invalidskim kolicima, ali se intenzivno bavi fizikalnim tretmanima u pokušajima da povratu neke od

izgubljenih motoričkih radnji i očuva neoštećene funkcije donjih ekstremiteta. Situaciju u kojoj se nenadano našla i saznanje da će se ubuduće morati kretati uz pomoć invalidskih kolica nije bilo lako prihvatiti, ali uz jaku volju i pozitivan stav nastavlja svoju borbu i prilagođavanje na "novi život" koji je bio potpuna nepoznanica kako za nju tako i za njenu porodicu. Osim vlastite volje da nastavi živjeti i raditi kao i prije, veliku podršku ima od svojih najbližih. Uz njihovu podršku shvata da još mnogo može dati kao radno aktivna osoba ovom društvu, svojoj porodici i samoj sebi. Iako je u stanju teške parapareze, njen poslodavac uvažava nastalu situaciju kao raniji radni angažman, prepoznaje opću opravdanost da osigura promjenu radnog mjesta i pronade prostor adekvatan za osobe s invaliditetom koje koriste kolica za kretanje i nakon tri godine Mirjana se vraća na posao.

Njeno novo radno mjesto adekvatno je i jednako vrednovano njenoj naobrazbi i profesionalnom iskustvu. Bez dodatnih edukacija, prekvalifikacija i slično, bez dodatnih finansijskih angažiranja oko novog radnog mjesta, poslova i radnih zadataka, Mirjana počinje, nakon završene rehabilitacije kao osoba s invaliditetom – korisnica invalidskih kolica, raditi kao savjetodavni organ za poslove građenja iz općinske nadležnosti, daje stručne savjete iz svoje nadležnosti svima koji to trebaju i žele, daje pojašnjenja o potrebnim koracima u poslovima koje moraju pokrenuti i okončati za svoju i opću dobrobit.

Posebno je raduje da može direktno kroz službene ovlasti utjecati na primjenu propisa o uklanjanju

arhitektonskih barijera za osobe s poteškoćama u kretanju.

Već od prvog boravka u bolnici ostvaruje kontakt s matičnim Udruženjem paraplegičara i oboljelih od dječije paralize Kantona Sarajevo. Potom se aktivno uključuje u rad Udruženja, ubrzo i kao predstavnik u Skupštini Udruženja i član brojnih timova u radu na osnovnim pitanjima djelovanja Udruženja, izradi novog Statuta, donošenju Uredbe o uklanjanju arhitektonskih barijera na nivou FBiH, izmjeni Uredbe o ortopedskim pomagalima, učesću na mnogim forumima i drugim skupovima u pokretu za prava osoba s invaliditetom.

Želja da u ovoj izvanrednoj aktivnosti da što kvalitetniji doprinos zahtijevala je sve više vremena, što nije bilo spojivo s radnim obavezama kojima je morala dati prednost u odnosu na društvene volonterske aktivnosti, tako da su konkretne aktivnosti u Udruženju, nažalost i zbog određenih različitosti u stavovima, svedene samo na članstvo.

Ipak, nastavlja s društvenim radom i bavi se problematikom osoba s invaliditetom, doduše u smanjenom obimu. Postaje dio tima – redakcije glasila našeg Saveza, časopisa *Paraplegija i Mi*, a uspješno izlaženje već desetog broja časopisa čini je ponosnom što je i sama dio toga.

Smatra da časopis svakim novim brojem dokazuje da, koliko je bio potreban "nama", toliko je potrebno da ga prate i oni koji su u njegovom nazivu "Mi".

Struka i zanimanje omogućuju joj, kao osobi s poteškoćama u kretanju, kvalitetnije angažiranje u pripremama tekstova o načinu i mogućim izvedbama prilagodbi za nesmetano kretanje, rad, cjelovitu

inkluziju u društveni i kulturni život u ovoj zajednici i šire.

Zdravstveno stanje, s obzirom na stanje paraplegije, kao i godine, neminovno je dovode u nezahvalnu poziciju, a bliži se i dan penzioniranja. Međutim, Mirjana ne odustaje od borbe za prava osoba s invaliditetom i svih ostalih, jer kroz taj rad pomaže i sebi održavanjem psiho-fizičkih aktivnosti na potrebnom nivou. Aktivnost u časopisu *Paraplegija i Mi* jedan je od oblika i načina doprinosa za osobe sa stanjem paraplegije, ali i za sve druge koji su zainteresirani za osobe s invaliditetom, za njihove probleme i uspjehe.

Smatra da je, kroz društveno angažiranje na problemima osoba s invaliditetom, hvalevrijedna činjenica da je upoznala zavidan broj osoba koje se predano bore za prava osoba s invaliditetom koja su priznata i Konvencijom UN-a, te to smatra svojim ličnim dobitkom.

Mirsad Đulbić, član redakcije časopisa

Mirsad Đulbić rodio se u Zenici. Školovao se u Zenici i Sarajevu. Završio je Mašinski fakultet i stekao zvanje diplomirani

inženjer mašinstva. Nakon 33 godine radnog iskustva otišao je u invalidsku penziju 2002. godine. Kreće se pomoću invalidskih kolica zbog stanja paraplegije. Radio je na različitim poslovima, od projektanta do glavnog inženjera za razvoj energetike, u Željezari "Zenica" te kao tehničko-komercijalni direktor u MPP "Preporod" Zenica, preduzeću koje je zapošljavalo do 180 osoba s invaliditetom i kao projektant za dugoročno kreditiranje IK Banke dd Zenica.

Za vrijeme svog radnog perioda, osim redovnih poslova, ostvario je veliki broj inovacija u Željezari "Zenica", napisao veći broj stručno-naučnih radova, objavio više knjiga s tematikom iz energetike i započinjanja vlastitog biznisa.

Za potrebe osoba s invaliditetom preveo je knjigu "Da, ti to možeš" i objavio još šest knjiga na temu pristupačnost, samopomoć, zapošljavanje i samozapošljavanje osoba s invaliditetom. Objavio je više brošura za male biznise, s jednostavnim uputama za samostalan rad.

Nakon penzioniranja radio je 2003. godine kao konsultant za IFC (članica Grupe Svjetske banke) u okviru Pakta stabilnosti za jugoistočnu Evropu, program "SEEBIZ".

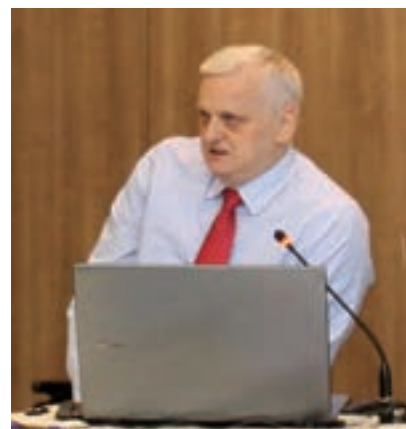
Također, radio je na više programa u vezi s problemima osoba s invaliditetom u Bosni i Hercegovini, počev od POI pa nadalje.

Dvanaest godina obavljao je funkciju predsjednika Udruženja paraplegičara i oboljelih od dječije paralize Zenica, a isto toliko vremena bio je na čelu Koordinacionog odbora Udruženja mirnodopskih invalida Zenica (KOU MI). Pripremio je i realizirao brojne programe

za Udruženje paraplegičara Zenica i potaknuo bavljenjem sportom članove Udruženja koji i danas postižu odlične rezultate u atletici. Od septembra 2014. godine član je Upravnog odbora Fonda za profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje osoba s invaliditetom Federacije Bosne i Hercegovine.

Član je redakcije časopisa "Paraplegija i Mi", glasila Saveza paraplegičara i oboljelih od dječije paralize Federacije Bosne i Hercegovine, od početnog, prvog, broja i svojim radom daje doprinos našem i Vašem časopisu, koji je već postao prepoznatljiv javnosti po svom kvalitetu, kako sadržajno tako i estetski.

Mirsad Imamović, član redakcije časopisa

Mirsad Imamović rodio se u Banjoj Luci, gdje je živio, školovao se i radio do augusta 1995. godine kada je sa suprugom i dva sina prognan iz rodnog grada i "razmijenjen" kod Jelaha, gdje ga, s porodicom, "preuzima" Armija Republike Bosne i Hercegovine, zajedno s ostalim prognanicima iz Banje Luke, i smješta na neokupirani dio Bosne i Hercegovine. Do

jeseni 1997. godine živi u Zenici. Nakon toga zbog studijskog školovanja sinova preseljava u Sarajevo, gdje i danas živi.

Po zanimanju je ekonomist, a radni staž stekao je od maja 1974. do maja 1992. godine radeći komercijalne i marketinške poslove u Tvornici obuće "Bosna" te u veletrgovinskom preduzeću metalotehničke robe "Metal" u Banjoj Luci.

Po dolasku u Zenicu, nakon više od šest mjeseci bez ikakvog "statusa", uspijeva 1996. godine ostvariti status penzionera i to kao osoba s invaliditetom I kategorije, jer je od 1985. godine u stanju paraplegije, što ga nije sprečavalo da nastavi profesionalno raditi na poslovima marketinga sve do početka Agresije na Bosnu i Hercegovinu.

Dolaskom u Sarajevo, nakon rješavanja osnovne egzistencije, uključuje se, volonterski, u rad Udruženja paraplegičara i oboljelih od dječije paralize Kantona Sarajevo sa željom da doprinese radu Udruženja shodno svojim mogućnostima. Zbog različitog viđenja rada i djelovanja Udruženja određenog broja članova, među kojima je i sam, s jedne strane, i izvršnih organa Udruženja, s druge strane – dolazi do određenih nesporazuma te njegova želja da svojim angažmanom da doprinos adekvatan svojim mogućnostima, obrazovanju i iskustvu ostaje nerealizirana, pa je sada u Udruženju samo u statusu člana.

Zbog mnogobrojnih problema koje osobe s invaliditetom imaju u našoj društvenoj zajednici, a time i on sam, kao osoba sa 100% invaliditetom i korisnik invalidskih kolica uz pomoć kojih se "kreće",

uključuje se u rad brojnih foruma, konferencija, okruglih stolova i radionica u pokretu osoba s invaliditetom kao aktivist Saveza paraplegičara i oboljelih od dječije paralize Federacije Bosne i Hercegovine. Učestvuje i u projektima za prava osoba s invaliditetom, a shodno odredbama Konvencije UN-a o pravima osoba s invaliditetom koju je naša država potpisala i ratificirala zajedno s pratećim Protokolom.

Okupiraju ga teme i aktivnosti u pokretu za prava osoba s invaliditetom koje su općepoznate: arhitektonske i mentalne barijere u našem društvu i prostoru na kojem živimo, diskriminacija osoba s invaliditetom u svim društvenim segmentima, posebno u zakonskim pravima koje obuhvataju osobe s invaliditetom – npr. zakonska diskriminacija osoba sa stanjem paraplegije, jednim od najtežih oblika invaliditeta, gdje zakonodavac, za ostvarivanje prava po osnovu invaliditeta, sankcionira uzroke a ne posljedice stanja paraplegije, i drugih oblika invaliditeta i na taj način vrši zakonsku diskriminaciju kršeći sve međunarodne konvencije i prava osoba s invaliditetom sa stanjem paraplegije, jer pravi veliku razliku u pravima i ostvarivanju istih između RVI, civilnih žrtava rata i mirnodopskih (tzv. neratnih!) osoba s invaliditetom i to u "okviru" istog oblika i stepena invaliditeta.

Od projekata u kojim je učestvovao izdvaja se, vrlo zahtjevan, dvogodišnji rad u Radnoj grupi za socijalnu zaštitu Projekta IN – "Implementacija UN Konvencije o pravima osoba s invaliditetom", tj. analiza usklađenosti bosanskohercegovačkih zakona koji se odnose

na osobe s invaliditetom sa Konvencijom UN-a o pravima osoba s invaliditetom, s prijedlozima za izmjenu i dopunu tih zakona.

S obzirom na to da poznaje informatičke tehnologije, mnogo vremena provodi za kompjuterom, a težište njegovog interesovanja je na grafičkom dizajnu te izradi i održavanju web-siteova na volonterskoj osnovi.

To stečeno znanje primjenjuje u praksi izradom i administriranjem nekoliko web-siteova od kojih naglasak stavlja na web-site Saveza paraplegičara i oboljelih od dječije paralize Federacije Bosne i Hercegovine (www.paraplegicari.org) te web-site "ABC Paraplegije", koji je urađen na osnovu knjige "ABC Paraplegija", autora prof. dr. sci. Nadežde Zjuzin i prof. dr. sci. Mirsada Muftića, a uz njihovu saglasnost.

Član je redakcije časopisa *Paraplegija i Mi* od prvog broja.

U redakciji, koju uz njega, sačinjavaju Elvira Bešlija, glavna urednica, Mirsad Muftić, Mirjana Dizdarević i Mirsad Đulbić, pomaže glavnoj urednici Elviri Bešlija u realizaciji dogovorene koncepcije svakog broja časopisa, tj. uređivanju vijesti iz Saveza, odnosno petnaest udruženja koji su članovi Saveza, realizaciji intervjua i praćenju sportskih vijesti, kao i drugih sadržaja časopisa. Također, zadužen je za dizajniranje naslovne stranice časopisa, a najčešće obavlja i javnu prezentaciju svakog broja časopisa.

Privatni život je "klasični" penzionerski, u porodičnom okruženju i druženju s prijateljima i poznanicima. Najviše voli kad je u društvu svoja dva unuka s kojima najljepše provodi svoje vrijeme.

S obzirom na to da je veliki zaljubljenik u sport, putem elektronskih i printanih medija prati skoro sve sportske događaje – domaće i međunarodne – ali naglašava da su mu rukomet, nogomet i košarka sportovi koje posebno preferira.

Na koncu, zahvaljuje svim članovima redakcije časopisa *Paraplegija i Mi* na korektnoj saradnji, kao i stalnim spoljnim saradnicima lektorici Eni Begović-Sokoliji i Mahiru Sokoliji, koji radi DTP – dizajniranje i prijelom teksta na našem i Vašem časopisu.

Također, pozdravlja sve čitaoce časopisa *Paraplegija i Mi* koji su glavna motivacija da svaki broj časopisa bude urađen na obostrano zadovoljstvo.

Prof. dr. sci. Emir Fejzić, dipl. ing. arhitekture, stručni saradnik časopisa

Emir Fejzić stalni je saradnik u časopisu *Paraplegija i Mi*, glasilu Saveza paraplegičara i oboljelih od dječije paralize Federacije Bosne i Hercegovine. Rodio se u Sarajevu. Diplomirao je na Arhitektonskom

fakultetu 1978. godine, magistrirao 1987. godine, a doktorsku disertaciju odbranio 1990. godine.

Na Arhitektonskom fakultetu u Sarajevu izabran je u zvanje asistenta 1980. godine, u zvanje docenta 1994. godine, vanrednog profesora 2002. godine i redovnog profesora 2005. godine.

Redovni je profesor na Katedri za arhitektonsko projektiranje, Kabinet za privredne zgrade. Od 2005. do 2007. godine obavljao je funkciju prodekana.

Nositelj je nekoliko nastavnih predmeta:

Obavezni predmeti – Projektiranje 8 (Javne garaže), Projektiranje 9 (Industrijski objekti), Projektiranje 10 (Poljoprivredni objekti).

Izborna nastava – Aerodromski putnički terminali, Željeznički putnički terminali, Autobuski putnički terminali, Robne kuće, Trgovački centri.

Doktorski studij – Humaniziranje izgrađene okoline, Modularna koordinacija i kompozicija, Revitaliziranje industrijskih objekata.

Radio je i na drugim visokoskolskim ustanovama: na Poljoprivrednom i Saobraćajnom fakultetu u Sarajevu, a kao gostujući nastavnik 10 godina bio je angažiran i na Arhitektonsko-građevinskom fakultetu u Banjoj Luci.

Izradio je više desetina različitih vrsta arhitektonskih projekata, od kojih je većina realizirana, među kojima su: Punionica kisele vode “Ilidžanski dijamant” u Blažuju kod Sarajeva (1999), “Skladišno-prodajni centar” preduzeća Klas d.d. Sarajevo (2000), “Lakirnica tramvaja, trolejbusa i autobusa u JKP GRAS” Sarajevo (2001), rekonstrukcija radione za elektromotorne vozove ŽBH

u Rajlovcu kod Sarajeva (2002), rekonstrukcija i dogradnja putničkog terminala željezničkih stanica u Sarajevu (2000), Čapljini (2003) i Doboju (2003), “Visokoregalno skladište” firme Bosnalijek iz Sarajeva (2005), Bolnica “Centar za srce BiH” u Tuzli (2007) itd.

Uradio je i više od trideset volonterskih projekata kojima je osobama koje koriste invalidska kolica omogućena pristupačnost mjestima stanovanja.

Posljednje radne aktivnosti u vezi su s radionicom na kojoj je saradnjom učenika Druge gimnazije u Sarajevu i studenata Arhitektonskog fakulteta u Sarajevu izrađen Projekt prilagođavanja objekta Druge gimnazije osobama umanjениh tjelesnih mogućnosti.

Učestvovao je u radu niza komisija, stručnih seminara, okruglih stolova, arhitektonskih radionica i sličnih okupljanja na teme u vezi s osobama umanjениh tjelesnih mogućnosti.

Učestvovao je u izradi pravilnika, uredaba i zakona na svim nivoima vlasti u Bosni i Hercegovini, u oba bosanskohercegovačka entiteta, u Republici Srpskoj i Federaciji Bosne i Hercegovine, od općinskih do kantonalnih i entitetskih nivoa, koji se odnose na osobe umanjениh tjelesnih mogućnosti.

Udruženje paraplegičara i oboljelih od dječije paralize Kantona Sarajevo proglasilo ga je počasnim članom 2005. godine.

Za časopis *Paraplegija i Mi* redovno piše stručne tekstove koji se odnose na arhitektonske barijere i pristupačnost za osobe s invaliditetom, odnosno za osobe s umanjениm tjelesnim mogućnostima, s prijedlozima rješavanja problema pristupačnosti, navodeći i primjere i rješenja drugih država u svijetu.

Delegacija Bosne i Hercegovine prezentirala svoj izvještaj pred Komitetom UN-a za prava osoba s invaliditetom

Delegacija Bosne i Hercegovine pred Komitetom UN-a za prava osoba s invaliditetom u Ženevi 27. i 28. marta 2017. godine prezentirala je Izvještaj o provođenju Konvencije o pravima osoba s invaliditetom u Bosni i Hercegovini.

Komitet UN-a za prava osoba s invaliditetom 20. marta 2017. godine otvorio je svoje proljetno zasjedanje u Ženevi. Na ovoj sjednici Komitet UN-a, koji se sastoji od 18 međunarodnih nezavisnih stručnjaka, razmatrao je Inicijalne izvještaje o pravima osoba s invaliditetom u Bosni i Hercegovini, Hondurasu, Islamskoj Republici Iran, Jermeniji, Jordanu, Kanadi, Kipru i Moldaviji.

Ove zemlje su, kao i naša zemlja Bosna i Hercegovina, među 172 države potpisnice Konvencije o pravima osoba s invaliditetom (CRPD), koju je Generalna skupština Ujedinjenih nacija usvojila 13. decembra 2006. godine.

Od strane Komiteta izabrana je prof. Theresia Degener iz Njemačke

za predsjednicu, dr. Damjan Tatić iz Srbije, Danlami Umar Basharu iz Nigerije i Coomaravel Pyanandee s Mauricijusa izabrani su za potpredsjednike, dok je prof. Hyung Shik Kim iz Južne Koreje izabran za izvjestioca Biroa.

Izvjestilac Komiteta bio je dr. Lászlo Gábor Lovaszy iz Mađarske.

Bosanskohercegovačku delegaciju za prezentaciju Izvještaja o provođenju Konvencije Ujedinjenih nacija o pravima osoba s invaliditetom u Bosni i Hercegovine imenovalo je Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine, u sastavu:

1. Saliha Đuderija, Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH, šef delegacije

2. Tijana Borovčanin-Marić, Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH, član delegacije
3. Elvira Bešlija, predsjednica Vijeća za osobe sa invaliditetom BiH u prvom mandatu, predsjednica Vijeća organizacija osoba sa invaliditetom Federacije BiH i generalni sekretar Saveza paraplegičara i oboljelih od dječije paralize Federacije BiH, član delegacije ispred Vijeća za osobe sa invaliditetom BiH i predstavnik organizacija osoba sa invaliditetom
4. Zoran Dobraš, predsjednik Vijeća za osobe sa invaliditetom BiH, predsjednik Koordinacionog odbora

- invalidskih organizacija Republike Srpske, član delegacije ispred Vijeća za osobe sa invaliditetom BiH i predstavnik organizacija osoba sa invaliditetom
5. Ermin Terko, Ministarstvo civilnih poslova BiH, član delegacije
 6. Dobrica Jonjić, Federalno ministarstvo rada i socijalne politike, član delegacije
 7. Esmā Palić, Federalno ministarstvo rada i socijalne politike, član delegacije
 8. Nataša Stevanović, Odjeljenje za zdravstvo i ostale usluge Brčko distrikta BiH, član delegacije
 9. Rajko Kličković, Ministarstvo rada i boračko-invalidske zaštite Republike Srpske, član delegacije
 10. Prevoditeljice i asistent.

U sklopu delegacije Bosne i Hercegovine na 17. zasjedanju Komiteta za prava osoba sa

invaliditetom prisustvovali su predstavnici Stalne misije Bosne i Hercegovine pri Ujedinjenim nacijama u Ženevi, Lucija Ljubić Lepine, ambasador Bosne i Hercegovine u Ujedinjenim nacijama u Ženevi, i Dijana Tabori Dorović, Prvi sekretar pri Stalnoj misiji Bosne i Hercegovine pri Ujedinjenim nacijama u Ženevi.

Prezentacija Izvještaja održana je na poziv Sekretarijata Ujedinjenih nacija (Kancelarija visokog komesara za ljudska prava) koji se pozvao na komentar Generalnog sekretara od 18. septembra 2015. godine, a koji se odnosi na dostavljeni Inicijalni izvještaj Bosne i Hercegovine u skladu s Konvencijom o pravima osoba s invaliditetom.

U skladu s pravilom 41 Poslovnika Komiteta, predstavnici država koje su podnijele izvještaje pozvani su da prisustvuju zasjedanju Komiteta kada se ispituju njihovi izvještaji. Oni su pozvani da daju izjave o izvještajima svojih država

i odgovore na pitanja koja mogu postaviti članovi Komiteta. Komitet je potaknuo uključivanje osoba s invaliditetom u delegaciju.

Sekretarijat je obavijestio kako je Komitet za prava osoba s invaliditetom planirao Inicijalni izvještaj (CRPD/C/BIH/1) razmatrati na svom 17. zasjedanju, koje će biti održano u Ujedinjenim nacijama u Ženevi od 20. marta do 12. aprila 2017. godine. Razmatranje izvještaja Bosne i Hercegovine zakazano je za 27. i 28. mart 2017. godine u Ženevi (Švicarska).

Prema utvrđenom protokolu predviđen je dijalog između države potpisnice i Komiteta.

Dijalog između delegacije Bosne i Hercegovine i članova Komiteta održan je u sali XVII "Palais des Nations", Ženeva, Švicarska.

Struktura dijaloga je takva da prvi dan, nakon uvodnih obraćanja šefa delegacije i izvjestioca Komiteta, članovi Komiteta postavljaju pitanja i daju komentare u vezi s

prvom grupom članova Konvencije (od člana 1 do člana 10).

Nakon odgovora bosansko-hercegovačke delegacije, članovi Komiteta postavili su pitanja i dali komentare u vezi s drugom grupom članova Konvencije (od člana 11 do člana 20).

Drugi dan dijaloga bosansko-hercegovačka delegacija dala je odgovore na drugu grupu pitanja.

Dijalog je nastavljen s trećom grupom pitanja članova Komiteta u vezi sa članovima od 21 do 33 Konvencije. Delegacija je dala odgovore i na posljednju grupu pitanja.

Na kraju, šef delegacije i izjavitelj za državu dali su zaključne primjedbe / zapažanja a

sastanak je zatvorila predsjednica prof. Theresia Degener.

Delegacija Bosne i Hercegovine pred Komitetom otvoreno je odgovarala na sva postavljena pitanja i u svojim odgovorima konkretno i realno predočila položaj i prava osoba s invaliditetom u Bosni i Hercegovini. Posebno je naglašeno da postoji sistemska diskriminacija između osoba s invaliditetom po osnovu uzroka / okolnosti nastanka invaliditeta (ratni vojni invalidi i civilni invalidi) te veoma loše stanje u vezi s pristupačnosti i prijevozom, inkluzijom i svim ostalim pitanjima.

Delegacija je pokazala punu spremnost da članovima Komiteta

dā sve odgovore na sva pitanja na transparentan način.

UN Komitet na kraju je pokazao da cijeni konstruktivni dijalog koji je održan tokom razmatranja izvještaja i pohvalio Bosnu i Hercegovinu kao Državu potpisnicu zbog jakog sastava njene delegacije, što je navedeno i u Uvodu "Zaključnih razmatranja o inicijalnom izvještaju Bosne i Hercegovine (Usvojio Komitet na svom sedamnaestom zasjedanju 20. mart – 12. april 2017. godine).

Prezentaciji izvještaja zvanične bosanskohercegovačke delegacije prethodila je prezentacija delegacije za "prezentaciju alternativnog izvještaja" organizacije MyRight.

Na osnovu člana 35. stav 1. Konvencije o pravima osoba sa invaliditetom ("Službeni glasnik BiH – Međunarodni ugovori", broj 11/09) Vijeće ministara BiH na 35. sjednici održanoj 17. januara 2013. godine usvojilo je:

IZVJEŠTAJ O PROVOĐENJU KONVENCije O PRAVIMA OSOBA SA INVALIDITETOM U BOSNI I HERCEGOVINI

1. Izvještaj o provođenju Konvencije o pravima osoba sa invaliditetom u Bosni i Hercegovini (u daljnjem tekstu: Izvještaj BiH) sačinjen je na osnovu smjernica UN Komiteta za prava osoba sa invaliditetom. U pripremi Izvještaja BiH sudjelovali su predstavnici nadležnih vlasti u Bosni i Hercegovini i predstavnici nevladinih organizacija. Izvještaj BiH u skladu sa procedurom usvaja Vijeće ministara BiH (VMFBiH) nakon čega se izvještaj dostavlja putem Ministarstva vanjskih poslova BiH (MIPBiH) nadležnom Komitetu.
2. Kao što je navedeno u okviru CORE dokumenta BiH (HRI/CORE/BIH/2011), Bosna i Hercegovina je država koja se sastoji od dva entiteta: Federacije Bosne i Hercegovine (FBiH) i Republike Srpske (RS) te Brčko distrikta Bosne i Hercegovine (BDBiH). U okviru HRI/CORE/BIH/2011 sadržani su opći podaci o strukturi države, demografiji, ekonomski i politički pokazatelji, uključujući i podatke o sistemu zaštite ljudskih prava.
3. Bosna i Hercegovina ratificirala je Konvenciju o pravima osoba sa invaliditetom (Konvencija POI) i Fakultativni protokol 12. 3. 2010. (bez rezervacija ili izjava) ("Službeni glasnik BiH – Međunarodni ugovori", broj 11/09). Za Bosnu i Hercegovinu Konvencija POI stupila je na snagu 11. 4. 2010. godine, tridesetog dana nakon deponiranja instrumenta o ratifikaciji.

Predstavnici naše Delegacije

Nakon što je zvanična bosansko-hercegovačka delegacija prezentirala Izvještaj o provođenju Konvencije

o pravima osoba sa invaliditetom u Bosni i Hercegovini, Komitet UN-a o pravima osoba sa invaliditetom

12. aprila 2017. godine zvanično je objavio zaključke i preporuke za Bosnu i Hercegovinu.

IZVOD IZ ZAKLJUČNIH RAZMATRANJA O INICIJALNOM IZVJEŠTAJU ZA BOSNU I HERCEGOVINU

(Usvojio Komitet na svom sedamnaestom zasjedanju
20. mart –12. april 2017. godine)

Uvod

- Komitet je inicijalni izvještaj Bosne i Hercegovine (CRPD/C/BIH/1) razmatrao na 308. i 309. sjednici, koje su održane 27. i 28. marta 2017. godine i usvojio sljedeća zaključna razmatranja na 323. sjednici, održanoj 6. aprila 2017. godine.
- Komitet pozdravlja podnošenje inicijalnog izvještaj Bosne i Hercegovine, koji je pripremljen u skladu sa smjernicama Komiteta u vezi sa izvještavanjem, i Državi potpisnici zahvaljuje na pismenim odgovorima (CRPD/C/BIH/Q/1/Add.1) koje je dala na listu pitanja koju je sastavio Komitet.
- Komitet cijeni konstruktivni dijalog koji je održan tokom razmatranja izvještaja i pohvaljuje Državu potpisnicu zbog jakog sastava njene delegacije, koju je predvodila ambasadorica i stalna predstavica Bosne i Hercegovine pri Kancelariji Ujedinjenih nacija u Ženevi.

II. Pozitivni aspekti

- Komitet pohvaljuje Državu potpisnicu zbog toga što je usvojila:
 - (a) Politiku u oblasti invalidnosti Bosne i Hercegovine, koju je Vijeće ministara Bosne i Hercegovine usvojilo 8. maja 2008. godine;

- (b) Novu Strategiju za unapređenje prava i položaja osoba sa invaliditetom u Federaciji Bosne i Hercegovine za period 2016-2021.
- Komitet pozdravlja:
 - (a) Podršku udruženjima lica sa invaliditetom koju je Država potpisnica pružila u 2016. godini i namjeru da ovu podršku poveća u narednim godinama;
 - (b) Prvu konferenciju žena sa invaliditetom u Bosni i Hercegovini (BiH) koja je održana 6. marta 2015. godine i formiranje Agencije za ravnopravnost polova BiH;
 - (c) Povećanje novčanog podsticaja za novo zapošljavanje osoba sa invaliditetom od 2011. do 2016. godine (od 150.000 na 19.245.551 KM).

III. Glavni razlozi za zabrinutost i preporuke

A. Opća načela i obaveze (čl. 1-4)

- Komitet je zabrinut zbog nedostatka transparentnih procedura i zakona u vezi s konsultacijama s organizacijama osoba s invaliditetom. Također je zabrinut zbog nedostatka strukturirane finansijske podrške i izgradnje kapaciteta tih organizacija, posebno na lokalnom nivou.
- **Komitet preporučuje da Država potpisnica usvoji formalne i transparentne mehanizme za redovne konsultacije s organizacijama osoba s invaliditetom, uključujući i one koje predstavljaju žene i djecu sa smetnjama u razvoju, nagluhe i gluhe osobe, osobe sa psihosocijalnim i/ili intelektualnim teškoćama, u svim entitetima i kantonima. Komitet također preporučuje da Država potpisnica organizacijama osoba s invaliditetom redovno osigurava dovoljno finansijskih sredstava.**
- Komitet je zabrinut što u svim entitetima i kantonima Države potpisnice ne postoji koncept zaštite osoba s invaliditetom zasnovan na ljudskim pravima, u skladu s Konvencijom. Također je zabrinut zbog nedostatka napora da se izmijeni postojeće zakonodavstvo i potpuno uskladi s Konvencijom, imajući u vidu odredbe člana 4, stav 5. Konvencije.
- **Komitet preporučuje da Država potpisnica usvoji jedan usklađen koncept zaštite osoba s invaliditetom zasnovan na ljudskim pravima, u skladu s Konvencijom. Također preporučuje da Država potpisnica napravi analizu svojih pozitivnih zakona i donese zakone u redovnim konsultacijama s organizacijama osoba s invaliditetom.**

OMBUDSMENI BOSNE I HERCEGOVINE

“Pristupačnost radnih prostora zakonodavnih tijela u Bosni i Hercegovini osobama s invaliditetom”

Iz Specijalnog izvještaja Ombudsmena za ljudska prava Bosne i Hercegovine – Izvještaj o realizaciji preporuka o pristupačnosti radnih prostora zakonodavnih tijela u Bosni i Hercegovini osobama s invaliditetom

Iz uvoda

Ombudsmeni Bosne i Hercegovine, u skladu s odredbom člana 2, stav 3. Zakona o Ombudsmenu za ljudska prava Bosne i Hercegovine, a s ciljem unapređenja prava osoba s invaliditetom predviđenih Konvencijom Ujedinjenih nacija o pravima osoba s invaliditetom, odlučili su provesti istragu o (ne)postojanju arhitektonskih barijera u zgradama koje koriste Parlamentarna skupština Bosne i Hercegovine, Narodna skupština Republike Srpske, Parlament Federacije Bosne i Hercegovine, Skupština Brčko distrikta Bosne i Hercegovine i skupštine kantona.

Ombudsmeni za ljudska prava Bosne i Hercegovine (u daljem tekstu: Ombudsmeni), postupajući po podnesenim žalbama osoba s invaliditetom, prepoznali su postojanje sistemskog problema u fizičkoj pristupačnosti objektima, posebno objektima u kojima se obavljaju javna ovlaštenja. Brojnost institucija u Bosni u Hercegovini koje vrše javna ovlaštenja opredijelilo je Ombudsmene da istraživanje u prvoj fazi fokusiraju isključivo na zakonodavna tijela, polazeći od činjenice da su zakonodavna tijela, kroz donošenje zakona, kreatori politika u Bosni i Hercegovini koje trebaju integrirati i obavezati na

implementaciju međunarodnih standarda ljudskih prava.

Polazeći od principa odgovornosti i transparentnosti koji su obavezujući za sve organe vlasti, a koji, između ostalog, sadrže i obavezu javnog izvještavanja, Ombudsmeni su odlučili da kroz pismenu korespondenciju s nadležnim organima prikupe informacije o prilagođenosti objekata za pristup osobama s invaliditetom.

U izradi Specijalnog izvještaja pod nazivom: “Pristupačnost radnih prostora zakonodavnih tijela u Bosni i Hercegovini osobama s invaliditetom”, broj P-12/16 (u daljnjem tekstu: Specijalni izvještaj), Ombudsmeni su koristili isključivo dostavljena izjašnjenja

Neadekvatan pristup zgradi Kanonalne vlade u Sarajevu

nadležnih organa, ne sumnjajući u njihovu vjerodostojnost jer se radi o organima koji vrše javna ovlaštenja i koji su obavezni javnosti dostavljati tačne i potpune podatke.

Specijalnim izvještajem konstatirano je sljedeće:

“Ombudsmeni Bosne i Hercegovine, u skladu sa svojim nadležnostima i mandatom utvrđenim Zakonom o ombudsmanima za ljudska prava Bosne i Hercegovine, kontinuirano će i u narednom periodu poduzimati mjere koje se odnose na praćenje primjene UN-ove Konvencije o pravima osoba s invaliditetom, posebno u odnosu na napredak organa vlasti u pogledu njihove pristupačnosti ovim osobama.

Ombudsmeni Bosne i Hercegovine pozivaju one zakonodavne organe koji nisu svoje radne prostore uredili na način da oni budu dostupni i pristupačni osobama s invaliditetom, prije svega u arhitektonskom pogledu, da to što prije učine.

Ombudsmeni Bosne i Hercegovine pozivaju sve zakonodavne organe da o daljnjem napretku

u oblasti pristupačnosti osobama s invaliditetom i uklanjanja arhitektonskih barijera obavijeste Instituciju ombudsmena”...

Praćenje realizacije preporuka iz Specijalnog izvještaja izvršeno je tako što su pozvani predstavnici Udruženja paraplegičara, koji su zajedno s predstavnicima Ombudsmena Bosne i Hercegovine na licu mjesta utvrđivali postojanje arhitektonskih barijera, te davali svoje prijedloge i komentare isključivo na osnovu svojih potreba. S tim u vezi, utvrđivanje stanja u poslovnim prostorijama obuhvatilo je:

- pristup zgradi u kojoj su smještena zakonodavna tijela,
- pristup skupštinskim salama u kojima se održavaju sjednice,
- pristup govornicama u salama za sjednice,
- raspoloživost mjesta za parkiranje za osobe s invaliditetom

(parking mjesta koja su u vlasništvu zakonodavnih tijela) i

- prilagođenost toaleta osobama s invaliditetom.

Ombudsmeni Bosne i Hercegovine iskazuju zahvalnost sljedećim udruženjima osoba s invaliditetom i njihovim predstavnicima, koji su doprinijeli utvrđivanju stanja na terenu:

Savez paraplegičara i oboljelih od dječije paralize Federacije Bosne i Hercegovine; Informativni centar “Lotos” Tuzla; Savez paraplegičara i oboljelih od dječije paralize i ostalih tjelesnih invalida Republike Srpske; Udruženje djece i roditelja sa posebnim potrebama, Orašje; Udruga osoba sa invaliditetom “Utjeha”, Široki Brijeg; Udruženje paraplegičara i oboljelih od dječije cerebralne paralize Zenica; Udruženje paraplegičara i oboljelih od dječije paralize i ostalih vidnih tjelesnih oštećenja Brčko

distrikta Bosne i Hercegovine; Udruženje paraplegičara Unsko-sanskog kantona; Udruga paraplegičara i oboljelih od dječije paralize Kantona 10, Livno; Udruženje paraplegičara, Mostar.

Mišljenje Ombudsmena Bosne i Hercegovine

Ombudsmeni Bosne i Hercegovine dali su svoje mišljenje o ovoj problematici u Specijalnom izvještaju iz januara 2016. godine koji je urađen na osnovu dostavljenih pisanih izjašnjenja zakonodavnih organa. Izjašnjenja su pokazala, prije svega, da zakonodavni organi imaju svijest o potrebi da se arhitektonske barijere uklone i da se svim građanima omogući jednak pristup zakonodavnim organima u Bosni i Hercegovini. Osnovni cilj izrade Specijalnog izvještaja upravo je i bio da se utječe na svijest nadležnih organa o pravima osoba s invaliditetom. Zbog navedenog, preporuke date Specijalnim izvještajem odnosile su se na prilagođavanje poslovnih prostora u arhitektonskom smislu. Članom 29. UN-ove Konvencije o pravima osoba s invaliditetom propisano je učešće osoba s invaliditetom u političkom i javnom životu. Shodno navedenom, država – potpisnica Konvencije ima obavezu da osigura ovo pravo kroz razne mehanizme prilagođavanja radi ostvarivanja prava koja su garantirana bez diskriminacije i na osnovu jednakosti s drugima.

Prilikom obilaska poslovnih prostorija zakonodavnih organa konstatiran je evidentan problem trajnog smještaja skupštinskih prostorija. Većina skupština

nije vlasnik poslovnih prostorija (npr. skupštine Zeničko-dobojskog kantona, Unsko-sanskog kantona, Bosansko-podrinjskog kantona, Zapadno-hercegovačkog kantona), što zakonodavne organe uveliko ograničava u mogućnostima samostalno izmjene postojećih arhitektonskih rješenja. Bez obzira na navedeno, zakonodavni organi trebaju insistirati na provođenju mjera i zakonskih rješenja koja se donose upravo u skupštinskim klupama.

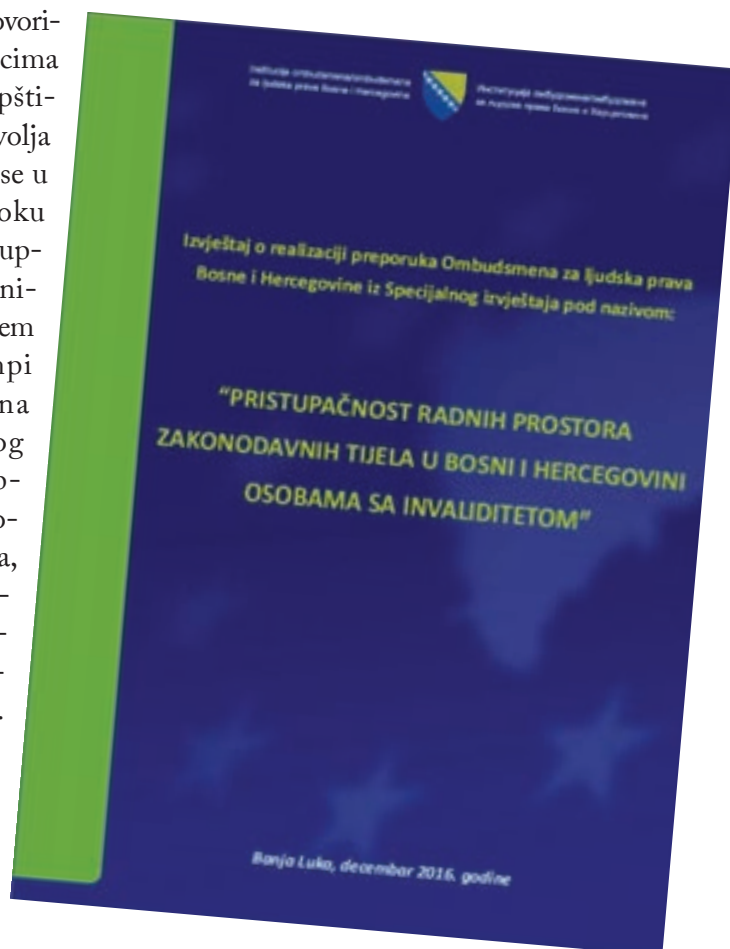
Pitanje ulaska u poslovne prostorije zakonodavnih organa jednako je važno kao i pitanje kretanja u njima, dužeg boravka, odnosno ostvarivanja prava kretanja. U razgovorima s predstavnicima posjećenih skupština iskazani su volja i spremnost da se u što skorijem roku riješi pristup skupštinskim govornicama postavljanjem pokretnih rampi (npr. Skupština Unsko-sanskog kantona, Skupština Srednjobosanskog kantona, Skupština Kantona 10, Narodna skupština Republike Srpske).

Obilaskom je zapaženo da su uglavnom druge skupštinske prostorije

smještene na "štetu" toaleta. Uglavnom je ulaz u toalet dosta uzak (Skupština Unsko-sanskog kantona, Skupština Zeničko-dobojskog kantona, Skupština Hercegovačko-neretvanskog kantona), što zahtijeva i obimnije radove na prilagođavanju.

Predstavnici skupština pokazali su spremnost da pitanje označavanja mjesta za parkiranje riješe do kraja tekuće godine (Nardna skupština Republike Srpske, Skupština Hercegovačko-neretvanskog kantona, Skupština Zeničko-dobojskog kantona, Skupština Posavskog kantona).

Ombudsmeni žele istaći i poseban problem koji je evidentan u

Institucija ombudsmena/ombudsmena za ljudska prava Bosne i Hercegovine
Институција омбудсмена/омбудсмана за људска права Босне и Херцеговине
The Institution of Human Rights Ombudsman of Bosnia and Herzegovina

Adekvatan pristup Zajedničkim institucijama BiH

Prilagođen pristup Parlamentu Federacije BiH

Kantonu Sarajevo, a odnosi se na prilaz Skupštini Kantona koji nije urađen prema standardima.

Posebno se ukazuje skupština, ali i svim drugim javnim organima, na to da se prilikom uklanjanja arhitektonskih barijera, kako bi osobe s invaliditetom mogle ostvariti svoja osnovna ljudska prava, pravo na samostalno i slobodno kretanje,

pridržavaju standarda koji su utvrđeni pravilnicima iz ove oblasti. Ombudsmeni su mišljenja da organi vlasti trebaju obratiti pažnju i na postavljanje putokaza i znakova koji bi dali adekvatne informacije o objektima i prostorijama koji su pristupačni osobama s invaliditetom.

Upoređujući stanje u poslovnim prostorijama u kojima su

smještena zakonodavna tijela u Bosni i Hercegovini dato u Specijalnom izvještaju sa stanjem koje je utvrđeno neposrednim uvidom, može se konstatirati da postoje jasni pokazatelji o poduzetim aktivnostima usmjerenim na integraciju osoba s invaliditetom, odnosno omogućavanje njihovog kretanja bez barijera. Kroz praćenje realizacije preporuka datih Specijalnim izvještajem, Ombudsmeni smatraju da je neophodno ukazati i na primjenu standarda koji su utvrđeni pozitivnim propisima, kako bi se pitanje pristupačnosti kvalitetno riješilo u skladu sa svrhom koja se želi postići.

Ombudsmeni Bosne i Hercegovine, s ciljem postizanja potpune ravnopravnosti osoba s invaliditetom te otklanjanja utvrđenih nepravilnosti u postojećim arhitektonskim rješenjima, mišljenja su da zakonodavni organi trebaju nastaviti s uklanjanjem arhitektonskih barijera.

Imajući u vidu navedeno, a u skladu sa članom 32 Zakona o ombudsmenu za ljudska prava Bosne i Hercegovine, Ombudsmeni Bosne i Hercegovine preporučuju zakonodavnim organima u Bosni i Hercegovini da i dalje poduzimaju mjere s ciljem uklanjanja arhitektonskih barijera utvrđenih na licu mjesta, te da obavijeste Ombudsme o poduzetim mjerama i radnjama u roku od šest mjeseci od dana dostavljanja ovog Izvještaja.

*Ombudsmeni
Bosne i Hercegovine:*

Dr. Jasminka Džumhur
Nives Jukić
Dr. Ljubinko Mitrović

Krivična djela iz mržnje protiv osoba s invaliditetom

Tekst iz Priručnika za organizacije koje okupljaju osobe s invaliditetom, agencije za provođenje zakona, domaće institucije za zaštitu ljudskih prava, medije i ostale zainteresirane strane European Network on Independent Living, novembar 2014. (www.enil.eu)

Uvod

Prema Agenciji Evropske unije za osnovna prava, dosadašnji napori u borbi protiv diskriminacije, posebno krivičnih djela počinjenih iz mržnje, nisu urodili plodom. Dok je službeno praćenje krivičnih djela počinjenih iz mržnje protiv osoba s invaliditetom ograničeno, Organizacija za Evropsku sigurnost i saradnju – Ured za demokratske institucije i ljudska prava (OSCE – ODIHR) prepoznaje ih kao gorući problem s kojim se suočavaju naše zajednice. Postoje dokazi koji ukazuju na to da se krivična djela motivirana pretpostavljenim ili stvarnim invaliditetom pripisanim određenoj osobi pojavljuju u različitim državama širom Evrope. Istraživanja pokazuju da žrtve nerado prijavljuju krivična djela počinjena iz mržnje, zbog čega mnoga krivična djela ostaju neprijavljena

i neprocesuirana. S obzirom na to da su mnogi ljudi s invaliditetom u stvarnosti suočeni s isključenošću iz društva, idolizacijom i marginalizacijom – a tome treba dodati i goleme rezove na usluge nezavisnog življenja (vidi Definicije) – ENIL smatra da se donosioci odluka u državama članicama EU-a, lideri u zajednicama i agencije za provođenje zakona moraju boriti protiv predrasuda i ekstremne netrpeljivosti i nasilja s kojim se osobe s invaliditetom susreću.

Podizanjem svijesti o krivičnim djelima počinjenim iz mržnje protiv osoba s invaliditetom, kao i njegovanjem pozitivnog dijaloga s ključnim akterima koji se bore protiv njih, možemo poboljšati inkluziju osoba s invaliditetom u zajednicu, prikazati osobe s invaliditetom kao korisne članove društva i pružiti podršku onima koji su pogođeni krivičnim djelima

počinjenim iz mržnje protiv osoba s invaliditetom. Važno je da su udruženja osoba s invaliditetom, njihovi saradnici, agencije za provođenje zakona i ostali utjecajni akteri svjesni tog oblika krivičnih djela počinjenih iz mržnje i sposobni boriti se s njim.

Kontekst

Borba protiv diskriminacije protiv osoba s invaliditetom jedan je od glavnih ciljeva ENIL-a i ta organizacija preduzima niz aktivnosti kako bi osmislila i definirala mjere za borbu protiv diskriminacije. ENIL je 2012. godine, zajedno s OSCE – ODIHR-om organizirao radionicu na temu “Krivična djela počinjena iz mržnje protiv osoba s invaliditetom” u Dublinu. Radionica je sudionicima omogućila razmjenu iskustava u vezi s krivičnim djelima počinjenim iz

mržnje i osposobila ih za obučavanje mjerodavnih tijela u svojim zemljama o tome kako se može efikasno odgovoriti na krivična djela počinjena iz mržnje protiv osoba s invaliditetom. Na radionici se, također, govorilo o široj situaciji u Evropi u vezi s krivičnim djelima počinjenim iz mržnje protiv osoba s invaliditetom.

Nakon radionice u Dublinu, ENIL je uvrstio krivična djela počinjena iz mržnje u prioritetne oblasti kojima se bavi i odlučio organizirati slične seminare s ciljem podizanja svijesti u različitim zemljama. Dok su neke zemlje usvojile smjernice o krivičnim djelima počinjenim iz mržnje protiv osoba s invaliditetom i žrtve imaju pristup podršci, još uvijek ne postoji dovoljna svijest o ovom problemu, kao ni pozitivno djelovanje usmjereno ka njegovom rješavanju.

Priručnik je izrađen kao materijal za obuku na seminaru o krivičnim djelima počinjenim iz mržnje protiv osoba s invaliditetom u Zagrebu, s tim da će se finalizirati u skladu s komentarima učesnika. Seminar je održan u oktobru 2014. godine, u saradnji s OSCE – ODIHR-om i Uredom pravobraniteljice za osobe s invaliditetom Republike Hrvatske. Okupio je osobe s invaliditetom i njihove organizacije, agencije za provođenje zakona, vladine dužnosnike, domaće institucije za zaštitu ljudskih prava te stručnjake na području obrazovanja i socijalne zaštite.

Krivična djela počinjena iz mržnje i invaliditet

Ne postoji univerzalna pravna definicija **krivičnih djela počinjenih iz mržnje protiv osoba s**

European Network on Independent Living (Evropska mreža za nezavisno življenje – ENIL) sveevropska je mreža za osobe s invaliditetom, s članovima iz cijele Evrope. ENIL je forum za sve osobe s invaliditetom, udruženja za nezavisno življenje i njihove saradnike bez invaliditeta, otvoren za sve teme o nezavisnom življenju osoba s invaliditetom. ENIL predstavlja pokret osoba s invaliditetom za ljudska prava i društvenu inkluziju koja se temelji na solidarnosti, međusobnoj podršci, deinstitucionalizaciji, demokratiji, samopredstavljanju i samoodređenju. Priručnik je napisao Miro Griffiths, a uredila Ines Bulić. Prijevod: Morana Zibar

invaliditetom, ali ENIL preporučuje upotrebu OSCE-ove definicije. Počini li neko krivično djelo koje je motivirano neprijateljstvom ili predrasudama, zato što je žrtva osoba s invaliditetom ili je počinitelj doživljava kao osobu s invaliditetom, tada to krivično djelo može biti kvalificirano kao krivično djelo počinjeno iz mržnje protiv osoba s invaliditetom. Krunsko tužilaštvo i udruženja komandira policije u Ujedinjenom Kraljevstvu navode: ako žrtva ili bilo ko drugi doživljava da je krivično djelo motivirano stvarnim ili percipiranim invaliditetom te osobe, tada se dotični čin može definirati kao krivično djelo počinjeno iz mržnje protiv osoba s invaliditetom.

Važno je da budemo svjesni da nisu sva krivična djela usmjerena protiv osoba s invaliditetom krivična djela iz mržnje. Kako bismo definirali tu vrstu krivičnih djela, važno je utvrditi motivaciju za počinjenje krivičnog djela. Naprimjer, ako je osoba osuđena za oštećivanje imovine i nije svjesna činjenice da je vlasnik osoba s invaliditetom, to djelo se ne bi smatralo krivičnim djelom počinjenim iz mržnje protiv osobe s invaliditetom, budući da počinitelj nije bio motiviran predrasudama prema žrtvinim karakteristikama.

Incidenti počinjeni iz mržnje

Nadalje, smatra se važnim prepoznati **incidente počinjene iz mržnje protiv osoba s invaliditetom**, uz strategije za praćenje takvog ponašanja i borbu protiv njega koje predlažu osobe s invaliditetom i njihova udruženja. Incidenti počinjeni iz mržnje odnose se na djela koja mogu biti slična krivičnim djelima počinjenim iz mržnje. Međutim, takvo djelo ne spada u krivična djela i zato je svrstano i kategoriju incidenata. Incidenti počinjeni iz mržnje mogu postati krivična djela počinjena iz mržnje ako se incident smatra krivičnim djelom i tako je kvalificiran. Primjeri incidenata počinjenih iz mržnje su sljedeći:

- distribuiranje diskriminirajuće literature i
- uvredljiva gestikulacija.

Izuzetno je važno prijaviti incidente motivirane mržnjom i poticati druge da ih prijave, budući da takvi slučajevi mogu dovesti do ozbiljnijih krivičnih djela počinjenih iz mržnje. Ako se pažnja usmjeri na prevenciju incidenata izazvanih mržnjom, to može imati pozitivan utjecaj na suzbijanje krivičnih djela počinjenih iz mržnje.

Krivična djela počinjena iz mržnje protiv osoba s invaliditetom mogu biti izolirana ili se mogu iskazivati kao sistematsko zlostavljanje koje može trajati sedmicama, mjesecima ili čak godinama. Mogu se dogoditi između dvoje neznanaca koji se nikad nisu upoznali, između prijatelja ili unutar porodice.

Govor mržnje

Na sličan način, **govor mržnje** i posljedice koje kao takav može imati također treba ozbiljno shvatiti. Govor mržnje uključuje sve oblike izražavanja koji šire, potiču, promoviraju ili pokušavaju opravdati bilo kakav oblik netrpeljivosti ili ponašanja / izjava koje se temelje na “mržnji” prema određenoj grupi. Takav način izražavanja može se smatrati pogrdnim, uvredljivim ili s namjerom zastrašivanja; isto tako, govor mržnje može – namjerno ili nenamjerno – poticati na nasilje ili diskriminaciju. Veliki broj udruženja radi na podizanju svijesti o ovom problemu i pokušavaju ga rješavati na domaćem i međunarodnom nivou. Naprimjer, organizacija *No Hate Speech Movement* (Pokret protiv govora mržnje) osmislilo je projekt *Hate Speech Watch* (praćenje govora mržnje) u svrhu prepoznavanja i praćenja sadržaja u kojima se ispoljava mržnja širom Evrope te raspravlja o toj temi.

Prijavljivanje

Izuzetno je važno prijaviti krivična djela počinjena iz mržnje protiv osoba s invaliditetom, budući da to može povećati izgleda za identifikiranje osobe koja je počinila krivično djelo i njezino hapšenje.

Time se, također, inicira saradnja između policije, grupa za podršku i žrtava radi prikupljanja dokaza i uvida u vrstu podrške koja je potrebna žrtvama. Treba istaknuti i da postoji mnogo razloga zašto osobe s invaliditetom ne prijavljuju krivična djela počinjena iz mržnje, uključujući i sljedeće:

- ne znaju kome ga trebaju prijaviti,
- pretpostavljaju da im policija ili druge službe neće vjerovati,
- boje se negativnih posljedica prijavljivanja djela.

Identificiranjem krivičnih djela počinjenih iz mržnje protiv osoba s invaliditetom i njihovim prijavljivanjem možemo prikupljati podatke i poboljšati status žrtve, kao i pronaći zajedničke načine za smanjivanja broja i eliminiranje krivičnih djela počinjenih iz mržnje. Naprimjer, policija na lokalnom nivou može dobiti zadatak da napravi potpuni uvid u ova krivična djela na svom području i da spriječi počinjenje ovih djela u budućnosti. To bi trebalo dovesti do saradnje lokalnih i državnih organa vlasti sa zajednicama kako bi se osiguralo pružanje podrške žrtvama i smanjio broj krivičnih djela počinjenih iz mržnje protiv osoba s invaliditetom.

Krivična djela počinjena iz mržnje i pokret za nezavisno življenje

Kao što se predviđa članom 19 Konvencije Ujedinjenih nacija o pravima osoba s invaliditetom (“Konvencija”), osobe s invaliditetom imaju pravo izbora i pravo

na samostalnost i nezavisnost u svim aspektima života.

Trenutačna situacija s kojom su suočene brojne osobe s invaliditetom svodi se na isključenost, izolaciju i ograničene mogućnosti. Većina osoba s invaliditetom i njihove porodice ne znaju za Konvenciju i ne pruža im se adekvatna podrška, prilagođena njihovim potrebama, kako bi ostvarili samostalan život. Zbog toga se odnos društva veoma sporo mijenja, a osobe s invaliditetom još uvijek se doživljavaju kao bezvrijedne članove zajednice koji nemaju nikakvu, ili imaju veoma ograničenu ulogu putem koje bi mogle aktivno učestvovati u društvenom životu.

Krivična djela počinjena iz mržnje protiv osoba s invaliditetom i nezavisno življenje osoba s invaliditetom usko su povezani. Dok god osobe s invaliditetom doživljavaju vrijeđanje, netrpeljivost i diskriminaciju, to će nesumnjivo utjecati na njihove ambicije i nivo uključenosti u zajednicu. Ako je osoba s invaliditetom žrtva kontinuiranog zlostavljanja ili krivičnih djela počinjenih iz mržnje, to će joj smanjiti mogućnosti za učestvovanje u raznim aspektima svakodnevnog života: odlazak u lokalni supermarket, korištenje javnog prijevoza, izlazak iz stana. Nadalje, ako agencije za provođenje zakona nemaju prikladne i zadovoljavajuće metode da osobama s invaliditetom pruže podršku i zaštite ih od takvih krivičnih djela, one će biti još više marginalizirane i izolirane.

Pokret za nezavisno življenje izdvojio je dvanaest stupova samostalnog života, odnosno područja koja se smatraju preduvjetima za nezavisno življenje. To su sljedeća

područja: dovoljan izvor prihoda, primjereno i dostupno zdravstveno i socijalno osiguranje, potpun pristup okolini, dostupnost ravnopravnog obrazovanja i obuke te jednake mogućnosti za zapošljavanje. Ako je osoba žrtva krivičnog djela ili incidenta počinjenog iz mržnje, to može negativno utjecati na svako od ovih područja.

Ako problem krivičnih djela počinjenih iz mržnje ostane neriješen, on će i dalje negativno utjecati na mogućnosti osoba s invaliditetom da žive samostalno i uživaju u svim dobrobitima društva. Stoga je potrebno više istraživanja i svijesti kako bi se naglasila povezanost između krivičnih djela počinjenih iz mržnje i prava osoba s invaliditetom na nezavisno življenje.

Prepoznavanje krivičnih djela počinjenih iz mržnje protiv osoba s invaliditetom

Svi oblici diskriminacije moraju se iskorijeniti unapređenjem inkluzije osoba s invaliditetom u društvo, donošenjem odgovarajućih propisa za sprečavanje i suzbijanje diskriminirajućih praksi te radom na zaštiti osoba s invaliditetom u slučajevima diskriminacije. To uključuje i krivična djela počinjena iz mržnje protiv osoba s invaliditetom kojima se krše ljudska prava žrtava sprečavajući ih u mogućnosti da uživaju sve prednosti života u zajednici.

Krivična djela počinjena iz mržnje i posljedice za žrtvu

Krivična djela počinjena iz mržnje mogu imati ogroman utjecaj na fizičko i psihičko zdravlje

žrtve zbog duševne boli povezano s ulogom žrtve krivičnog djela – bez obzira na vrstu krivičnog djela. Žrtve krivičnih djela počinjenih iz mržnje mogu osjetiti povećanu anksioznost, bijes, intenzivni strah, veću izolaciju i osjećaj ugroženosti i depresiju. Veoma je važno da budemo svjesni emotivnih posljedica krivičnih djela kako bismo mogli pružiti odgovarajuću podršku žrtvama. Agencije za provođenje zakona, nevladine organizacije i ostale grupe u zajednici moraju raditi na tome da osiguraju postojanje adekvatne podrške kada žrtve prijave krivično djelo počinjeno iz mržnje protiv osoba s invaliditetom i kada se suočavaju s takvim iskustvom.

Strah i anksioznost izazvani krivičnim djelom počinjenim iz mržnje protiv osoba s invaliditetom mogu imati itekako negativne posljedice na čovjekovo zdravlje, njegove odnose unutar zajednice i s kolegama – smanjujući mu tako sveukupnu kvalitetu života. Također, mogu imati posljedice po cijelu porodicu i širu zajednicu kojoj ta osoba pripada. Pripadnici iste grupe mogli bi živjeti u strahu od sličnog napada na njih, dok bi pripadnici drugih grupa koje su često predmetom napada to mogli doživjeti kao podsjetnik na vlastitu izloženost sličnim napadima. Krivična djela mogu ostaviti posljedice i na ponašanje i postupke žrtava te njihovih zajednica. Žrtve krivičnih djela počinjenih iz mržnje i grupe kojima pripadaju mogu početi izbjegavati određene lokale ili ulice, promijeniti svoju svakodnevnu rutinu, odijevanje i izgled iz straha da ne budu meta napada.

Praćenje krivičnih djela počinjenih iz mržnje protiv osoba s invaliditetom

Države članice OSCE-a složile su se da će učiniti sve u svojoj moći kako bi “zakon zabranio svaku diskriminaciju i svim osoba jamčio jednaku i učinkovitu zaštitu protiv svih oblika diskriminacije”. Nadalje, 57 država obavezalo se da osigura ljudska prava i temeljne slobode svojim građanima “bez razlike na rasu, boju kože, spol, jezik, vjeru, politička ili druga mišljenja, nacionalno ili društveno porijeklo, imovinsko stanje, rođenje ili druge vrste statusa”.

Ne postoji dogovor između država članica OSCE-a o tome koje bi grupe trebalo uključiti u “zaštićene karakteristike” u sklopu zakona o krivičnim djelima počinjenim iz mržnje. “Rasa”, vjera i nacionalnost općenito se smatraju osobinama koje bi trebale biti zaštićene u sklopu zakona o krivičnim djelima počinjenim iz mržnje, ali osim toga države i kreatori politika razilaze se u mišljenju kada je riječ o toj temi. Stoga je ključno da grupe osoba s invaliditetom sarađuju s drugim grupama u zajednici, lokalnim i državnim organizacijama za ljudska prava te lokalnim i državnim vlastima kako bi se osiguralo da invaliditet bude priznat kao jedna od “zaštićenih karakteristika” u relevantnom zakonodavnom okviru.

Službeno praćenje krivičnih djela i incidenata počinjenih iz mržnje protiv osoba s invaliditetom koje provode države članice OSCE-a, nevladine organizacije i ostale organizacije civilnog

društva, rezultiralo je nekim zanimljivim podacima. Godine 2012. odabrane države podnijele su izvještaj o prikupljanju podataka o krivičnim djelima i incidentima motiviranim predrasudama protiv osoba s invaliditetom.

Podaci odražavaju neke od napora uloženi u prepoznavanje, evidentiranje i – po mogućnosti – suzbijanje krivičnih djela počinjenih iz mržnje protiv osoba s invaliditetom. Države članice OSCE-a koje prate krivična djela počinjena iz mržnje protiv osoba s invaliditetom mogu iskoristiti prikupljene podatke kako bi poboljšale zaštitu u svom nacionalnom zakonodavstvu i razvile alate za suzbijanje i sprečavanje budućih krivičnih djela počinjenih iz mržnje. U slučaju gdje država nije dostavila podatke, postavlja se pitanje o njihovoj spremnosti, odnosno kapacitetima za borbu protiv krivičnih djela počinjenih iz mržnje protiv osoba s invaliditetom.

Suzbijanje krivičnih djela počinjenih iz mržnje protiv osoba s invaliditetom

ENIL-ov je cilj osigurati da sve osobe s invaliditetom, bez obzira na stepen invaliditeta ili porijeklo, imaju mogućnost slobodnog izbora i kontrole u svim aspektima svog života. Važan dio tog cilja jeste omogućiti da u našim životima nema uznemiravanja, diskriminacije i zlostavljanja.

ENIL je utvrdio niz aktivnosti koje organizacije za osobe s invaliditetom, agencije za

provođenje zakona i ostali akteri trebaju preduzeti kako bi se riješio problem krivičnih djela počinjenih iz mržnje protiv osoba s invaliditetom.

Djelovanje organizacija osoba s invaliditetom

Organizacije osoba s invaliditetom imaju važnu ulogu u pružanju podrške u borbi protiv krivičnih djela počinjenih iz mržnje, između ostalog **dajući savjete žrtvama i omogućavajući dijalog** između lokalnih službi i zajednica.

Udruženja osoba s invaliditetom moraju imati realnu mogućnost da rade s ljudima koji su uključeni u procese i sisteme vezane za krivična djela počinjena iz mržnje protiv osoba s invaliditetom. Treba ih poticati da osmišljavaju, razvijaju i pružaju usluge te podržavaju inicijative za žrtve krivičnih djela počinjenih iz mržnje – u duhu “koprodukcije” (vidi Definicije) – budući da to može pomoći oko smanjivanja napetosti u zajednici osoba s invaliditetom i njegovanja pozitivnog dijaloga s lokalnim vlastima i policijom.

Definicije

Nezavisno življenje (Independent Living) svakodnevna je demonstracija politika o invaliditetu temeljenih na ljudskim pravima. Nezavisan život moguć je kombinacijom različitih društvenih i individualnih faktora koji omogućavaju osobama s invaliditetom da imaju kontrolu nad svojim životom.

To uključuje mogućnost izbora i donošenja odluke o tome gdje će živjeti, s kim će živjeti i kako će živjeti. Usluge moraju biti dostupne svima i pružene na temelju ravnopravnosti, omogućavajući osobama s invaliditetom fleksibilnost u svakodnevnom životu. Nezavisan život zahtijeva pristup zgradama i prijevozu, dostupnost tehničkih pomagala, pristup pomoći u porodici i/ili uslugama u sklopu zajednice. Neophodno je istaknuti da se nezavisan život odnosi na sve osobe s invaliditetom, bez obzira na stepen njihove potrebe za podrškom.

Grupe u zajednici odnose se na ljude koji žive u istom kraju i koji se udružuju zbog zajedničkog interesa. Grupe u zajednici mogu imati jak utjecaj na donošenje odluka o lokalnim pitanjima.

Predrasuda je unaprijed stvoren negativan stav o pojedincu ili grupi, temelji se na stvarnim ili zamišljenim osobinama, a može dovesti do napada na žrtvu ili žrtve na osnovu tog stava.

Koprodukcija se odnosi na zajednički rad stručnjaka koji su znanje stekli iz ličnog iskustva i organizacija, s naglaskom na inkluziju. Riječ je o ravnopravnom partnerstvu i saradnji između strana koje su posvećene unapređivanju davanja usluga; svaka osoba uključena u proces koprodukcije je dragocjena, drugi je poštuju i slušaju, a svi sudjeluju u osmišljavanju, razvoju i realizaciji. Koprodukcija unapređuje usluge i zajednice i može postići da nezavisno življenje (samostalan život) postane stvarnost za sve.

Personalna asistencija

Cilj personalne asistencije je osobama s invaliditetom u što većoj mjeri omogućiti samoodređujući, nezavisan, samostalan i samoodgovoran život

Personalna asistencija je servis koji omogućava osobama s teškim invaliditetom da mogu nesmetano funkcionirati i postati punopravni građani u svim pravima i mogućnostima. Postojanje servisa personalnih asistenata jedan je od osnovnih preduvjeta za ostvarivanje samostalnog života osobe s invaliditetom čiji su principi mogućnost izbora: samostalno donošenje odluka, kontrola i odgovornost.

Cilj personalne asistencije je osobama s invaliditetom u što većoj mjeri omogućiti samoodređujući, nezavisan, samostalan i samoodgovoran život. To funkcionira tako što sama osoba s invaliditetom djeluje kao poslodavac a ne klijent i na taj način određuje aktivnosti svoje personalne asistentice / svog personalnog asistenta.

Ovaj način ima dalekosežne praktične posljedice

- Kao poslodavac, osoba s invaliditetom sama bira svoju personalnu asistenticu / svog personalnog asistenta. Znači, ne dolazi trenutno dežurna

njegovateljica / dežurni njegovatelj, nego personalna asistentica / personalni asistent mog povjerenja. Poslodavac, odnosno osoba sa invaliditetom, također odlučuje koliko personalnih asistenata joj je potrebno.

- Poslodavac, odnosno osoba s invaliditetom sama sa svojom personalnom asistenticom / svojim personalnim asistentom dogovara radno vrijeme. Oni najbolje znaju kada im je pomoć potrebna.
- Personalni asistenti nisu stručno školovane osobe. Oni moraju pohađati seminare i proći kroz određenu

obuku, gdje će naučiti osnove personalne asistencije i koje su njihove obaveze u ulozi personalnog asistenta. No, šta tačno u svojoj asistenciji trebaju raditi ne mogu ni na kakvoj obuci naučiti. Poslodavac, odnosno osoba s invaliditetom sama objašnjava svojoj personalnoj asistentici / svom personalnom asistentu kakva pomoć joj je potrebna i upućuje ju/ga kako pružiti tu pomoć.

- Personalna asistencija nije vezana za jedno radno mjesto. Da li je poslodavcu, odnosno osobi s invaliditetom personalna asistencija

potrebna kod kuće ili izvan kuće, možda čak na godišnjem odmoru bilo gdje na svijetu, određuje isključivo dotična osoba.

Za osobe s invaliditetom ovaj oblik podrške znači samoodređen i samoodgovoran život. Ali isto tako znači da personalnu asistenciju ne mogu "konzumirati" kao određeni oblik kućne njege. Kao poslodavci moraju aktivno sudjelovati, što znači: personalnu asistenticu / personalnog asistenta moraju sami odabrati, uputiti i odrediti radno vrijeme. Ali, biti poslodavac znači mnogo više. U pitanju je znati predvoditi tim, razviti i njegovati poslovnu vezu, naučiti rješavati konflikte, biti odgovoran za radnu atmosferu, kao i preuzeti odgovornost posla. Kao poslodavac možete jako puno sami odrediti. Međutim, morate uvijek biti svjesni da ste isto toliko odgovorni.

Personalni asistenti, kao i poslodavci (osobe s invaliditetom), moraju također svoju ulogu naučiti. Njihov zadatak je da uravnoteže invaliditet osobe s kojom rade, tako što će im pružiti podršku i pomoć pri zadacima, koje osoba s invaliditetom nije u mogućnosti sama obaviti. Poseban izazov pri tome jeste da personalna asistentica / personalni asistent to ne učini na način koji ona / on smatra najboljim i ispravnim, nego da primijeni način koji njen / njegov poslodavac želi. To je vrlo neobično, posebno ako taj način nije ono što ste vi zamislili. Ali personalni asistenti moraju naučiti da odgovornost nije na njima, nego na poslodavcu (osobi s invaliditetom).

Međutim, personalni asistenti nisu roboti, koji bez razmišljanja

ispunjavaju sve zadatke, nego također samoodređujući ljudi – zadatke, koji prelaze njihove lične granice, ne preuzimaju.

Umijeće uspješne personalne asistencije je sposobnost poslodavca (osobe s invaliditetom) i personalne asistentice / personalnog asistenta da komuniciraju i stvore čvrstu osnovu svoje veze.

Podrška na osnovnim poljima:

- ustajanje iz kreveta i vraćanje u krevet,
- presvlačenje,
- lična higijena i kozmetika,
- hranjenje,
- pomoć pri odlasku na toalet,
- premještanje, okretanje,
- mobilnost unutar kuće, itd.

Pomoć u kućanskim poslovima:

- kupovina,
- kuhanje,
- pranje veša,
- pospremanje,
- čišćenje,
- jednostavnije popravke u kući, itd.

Asistencija pri mobilnosti kroz pratnju:

- u nabavci i kupovini,
- pri odlasku kod doktora, na terapije, rješavanju papirologije itd.
- ostale aktivnosti izvan kuće,
- pratnja na posao ili u školu,
- i razne vožnje.

Asistencija u rekreaciji kroz podršku pri:

- realizaciji ideja i projekata,
- pratnji na socijalna ili kulturološka dešavanja,
- sportskim aktivnostima, šetnjama i vožnji,
- ili jednostavno samo pravljenju društva.

Asistencija pri komunikaciji:

- za osobe s komunikacionim problemima kroz oštećen govor i/ili osjetilo.

Zadaci poslodavca (osobe s invaliditetom)

Od poslodavaca se očekuje da sami biraju svoje personalne

asistente, kao i da samostalno s njima prave raspored rada. Oni sami odlučuju o tome koliko sati asistencije im je potrebno i kada. Personalni asistenti moraju biti upućeni. Od poslodavca se očekuje da personalnim asistentima daju jasne upute. Oni su, također, odgovorni za raspored dodijeljenih sati asistencije. Poslodavci odlučuju sami koliko sati asistencije im je potrebno u jednom mjesecu. Ako ta potreba prelazi dozvoljeni broj sati, sati u narednom mjesecu moraju biti uštedeni.

Personalni asistenti

Sposobnost za ovu struku odnosi se na mnoge kriterije:

- Fizička sposobnost: Kako personalni asistenti često moraju podizati, trebali bi imati određenu snagu.
- Pouzdanost: Osobe koje apliciraju za posao personalnog asistenta ne smiju biti ni u kakvom sukobu sa zakonom, što podrazumijeva da nikad nisu krivično gonjene i/ili kažnjavane.

- Fleksibilno radno vrijeme: Za personalne asistente samo u rijetkim slučajevima važi fiksno radno vrijeme. Asistencija je potrebna također vikendom, praznicima i noću.
- Spremnost na razne aktivnosti: Personalna asistencija je svakodnevna pomoć. U to se ubraja podrška pri osnovnim životnim stvarima (lična higijena), obavljanje kućnih poslova, vožnja vlastitim ili autom poslodavca, pratnja vani (također na godišnjem odmoru), podrška pri komunikaciji kod osoba s komunikacionim problemima kroz oštećen govor i/ili osjetilo.
- Empatija: Sposobnost suosjećanja s idejama i osjećajima drugih ljudi, da bi razumjeli njihove želje, potrebe i viđenje stvari i ljudi. Empatija se ne smije zamijeniti sa "sindromom pomoćnika", tj. potrebom da nekom koga sažalijevate pomažete.
- Razumijevanje uloge: Spremnost da prihvatite poslodavca sa svim njenim / njegovim kompetencijama, odnosno da ih podržavate. Također, veoma je važna sposobnost održavanja distance prema intimnosti privatnog života.
- Diskrecija personalnog asistenta u smislu profesionalnog odnosa koji čuva tajnu intimu osobe sa invaliditetom.
- Tolerantnost.
- Profesionalnost u smislu čuvanja zaštite podataka o licima kojima se pruža usluga personalne asistencije.

ottobock.

Počeli smo kao mali tim sa plemenitim zadatkom – svoje resurse i znanje maksimalno upotrijebiti kako bi pomogli onima kojima je naša pomoć najpotrebnija.

Otto Bock Adria d.o.o. Sarajevo je bosanska firma i dio je velikog koncerna njemačke kompanije Otto Bock Health Care GmbH. Na teritoriji Bosne i Hercegovine posluje od 31.03. 1997.godine.

Počeli smo kao mali tim sa plemenitim zadatkom – svoje resurse i znanje maksimalno upotrijebiti kako bi pomogli onima kojima je naša pomoć najpotrebnija. Polako smo rasli, razvijali se i danas, 20 godina kasnije, ponosni smo na svojih 30 zaposlenika, novu poslovnu zgradu i tri poslovne jedinice.

Naše prostorije opremljene su savremenom opremom iz oblasti ortopedске tehnike i prilagođene potrebama naših korisnika. Svojim korisnicima nudimo širok izbor svih vrsta ortopedskih pomagala individualne izrade te sve vrste steznika i bandaza kao i pomagala za hodanje.

20 godina sa Vama – 20 godina za Vas!

Quality for life

20 godina sa Vama!

Otto Bock Adria d.o.o. Sarajevo
Ramiza Salčina 85 | 71 000 Sarajevo
T +387 33 255 400
F +387 33 255 401
obadria@bih.net.ba

Poslovna jedinica Tuzla
Statina 4 | 75 000 Tuzla
T/F +387 35 369 899
obatuzla@bih.net.ba

Poslovna jedinica Bihać
Ceravačka brda 109 | 77 000 Bihać
T/F +387 37 316 992
obabihac@bih.net.ba

Poslovna jedinica Mostar
Ante Starčevića 32 E | 88 000 Mostar
T/F +387 36 318 880
obamostar@ottobockadria.com.ba

www.ottobockadria.com.ba

Sajjra Poljo – Svestrana “mala” heroina iz Zenice

Naša sagovornica je djevojčica od jedanaest godina koja je od svoje devete godine u stanju paraplegije, jednog od najtežih oblika invaliditeta. Njena životna tragedija i neprestana borba za oporavak i normalan život, kao i razni talenti, nisu ostali nezapaženi. Ljudi su prepoznali, mediji “pronašli”. U ovom broju, poštovani čitaoci, predstavljamo Sajjru Poljo, stvarnu životnu heroinu koja je tek “zakoračila” u život i koja plijeni prelijepim osmijehom na licu.

- Sajjra, molimo te da našim čitaocima predstaviš sebe i svoju porodicu.

Zovem se Sajjra Poljo, imam jedanaest godina i pohađam peti razred O.Š. “Enver Čolaković” u Zenici. Živim sa roditeljima i bratom u Zenici.

- Preživjela si saobraćajnu nesreću, kao pješakinja, na povratku iz škole u momentu kada si jednom nogom već zakoračila u dvorište. Udario te automobil, kojim je upravljao nesavjesni vozač vozeći velikom, prekomjernom brzinom?

Da, pri povratku iz škole 26. februara 2015. godine doživjela sam tešku saobraćajnu nesreću na

samom ulazu u dvorište. Nakon teške politraume, višestrukih prijeloma, kontuzija, moždane kome i borbe za život uslijedila je dijagnoza paraplegija. Roditelji su mi sve ispričali kako i šta se desilo i kroz koje sam sve muke prošla.

- Ne izgleda primjereno pitati dijete od jedanaest godina kako se osjeća u takvoj situaciji, ali reci nam kako si se izborila sa saznanjima o svom stanju?

Kada su mi ljekari saopćili dijagnozu, i šta je zapravo ta dijagnoza, da više nikad neću moći hodati, povukla sam se u sebe i tiho patila. Saznanje da nikada više neću stati na svoje noge rastužilo

me i slomilo. Gledati svoje vršnjake kako trče, igraju se i idu kuda žele a ja to ne mogu bio je ogroman teret u meni i to se ne može opisati riječima.

- Prema informacijama koje smo dobili, odmah nakon nesreće pomogli su policajci koji su značajno doprinijeli da ti ljekari spase život.

Kažu da je to bila moja sreća u nesreći. Roditelji su mi poslije pričali da su vrlo brzo nakon nesreće naišli, u službenom vozilu, policajci Mario Bilić i Vehid Đulan i prvi mi pritekli u pomoć.

Mario je imobilizirao najteže povrede i unio me u vozilo a Vehid je pozvao hitnu pomoć i vozio velikom brzinom do momenta kada me je "Hitna pomoć" preuzela, u centru grada, te dalje prebacila do bolnice na urgentni blok. Njihova spretnost i brzina zaslužni su što danas pričam s vama. To su potvrdili i ljekari koji su preuzeli brigu o meni. Moja porodica i ja, naravno, veoma smo zahvalni policajcima Mariju i Vehidu, jer je njihova zasluga u mom preživljavanju nesreće ogromna.

- Imala si više teških povreda cijelog tijela, glave, lica, ruku, nogu, kičme... Koliko si do sada imala operacija i kako se danas osjećaš?

Do sada sam imala četiri operacije u Kantonalnoj bolnici

Zenica: tri komplicirane operacije lomova i jednu operaciju mekog tkiva na vratu. Također, imala sam tri transplantacije matičnih ćelija u Austriji koje se rade lumbalno. Na pitanje kako se danas osjećam ne znam šta bih tačno rekla. Psihički sam danas nešto jača i stabilnija, mada još uvijek teško prihvatam svoje stanje paraplegije, dok se fizički osjećam kao "pola" osobe.

- Planira li se nastavak liječenja u svrhu poboljšanja tvog zdravstvenog stanja?

Nastavak liječenja svakako se planira i nemam namjeru razmišljati drugačije, jer ja i dalje vjerujem u svoj oporavak i ponovno kretanje na svojim nogama bez obzira na to šta "zvanična" medicinska dijagnoza

kaže. Transplantacije matičnih ćelija daju, postepeno, svoj rezultat ali za sve to treba vremena, volje, strpljenje, rada, reda i truda i to sve iziskuje i znatna materijalna sredstva koja osiguravamo na razne načine.

- Ko ti je, uz roditelje, najveća podrška u borbi za oporavak i sadašnji život?

Uz roditelje i mog brata najveća podrška je bila i još uvijek je moja učiteljica Mejrima i, svakako, teta Elbina, koja svojim terapijama održava moje psihičko stanje.

- Jesi li, i od koga, imala pomoć za sve medicinske tretmane koje si obavila ili koje još trebaš obaviti? Koliko ti društvena zajednica pomaže u tome, ako uopće pomaže?

Kako se u našoj zemlji moja dijagnoza smatra konačnom, poslije postoperativnog oporavka uslijedio je odjel fizijatrije, na kojem sam imala fizikalnu terapiju u trajanju od tri mjeseca, i potom mjesec dana banjškog liječenja.

Inače, po osnovu zdravstvenog osiguranja imam pravo na banjšku terapiju samo deset dana u godini i to je to. Sve ostalo su finansirali i još uvijek finansiraju moji roditelji. Moji roditelji se bore na svaki mogući način da mi osiguraju sve što mi je potrebno za moje sadašnje stanje i zdravlje.

- Jesi li zadovoljna rješavanjem tvojih potreba za ortopedskim i sanitarnim pomagalima?

Ne, nisam zadovoljna. Cijene ortopedskih pomagala su previsoke, u iznosima iskazanim i po nekoliko hiljada konvertibilnih maraka, a moji roditelji i ja iskreno ne znamo zašto je to tako i da li je to realno. Preko kantonalnog Zavoda zdravstvenog osiguranja imam pravo na određena ortopedska i sanitarna pomagala, ali u minimalnom, nedovoljnom iznosu u odnosu na cijene koje su na tržištu, tako da moji roditelji skoro sve što mi se odobri od pomagala moraju doplatiti.

S druge strane, ja sam još dijete u razvoju, rastem i razvijam se sasvim normalno i pomagala koja koristim brzo postaju neodgovarajuća. Naprimjer, kolica bez kojih se ne mogu kretati već su mi mala a na druga imam pravo svake četiri godine, dok na ortoze imam pravo svakih osamnaest mjeseci. Sve to brzo prerastem. Kolica su mi već, nakon dvije godine, mala i neodgovarajuća,

Priča o hraproj Sajjri napravljena je uz pomoć njenih roditelja, oca Mirsada i majke Selme, kojima zahvaljujemo što su nam omogućili i pomogli da predstavimo "malu" heroinu našim čitaocima.

teško se krećem u njima i, što je najopasnije, često padam iz njih.

Najveći dio troškova za moje liječenje i potrebe snose moji roditelji koji se nekako bore da mi, i pored svih teškoća, osiguraju sve uvjete da mogu živjeti nekim normalnim životom.

- Imas li pomoć bilo kakvih nevladinih organizacija (NVO), udruženja ili, možda, nekih preduzeća, firmi?

Ne, nemam nikakvu pomoć nevladinih organizacija, udruženja, niti bilo kojih firmi. Imam samo pomoć dobrih ljudi u mojoj borbi sa stanjem koje mi je uzrokovao nesavjesni vozač. Pomoć mi pruža običan čovjek koji od svoje plate, i od svoje djece, odvoji koliko može da bi meni danas i sutra bilo bolje.

- Osobe sa stanjem paraplegije imaju veliki problem s arhitektonskim barijerama, ali i sa "mentalnim" barijerama u našoj društvenoj zajednici. Imas li ti takvih problema i kako ih prevladavaš – pristupačnost školi, učionici, toaletu i ostali objektima koje posjećuješ ili imaš želju da ih posjetiš?

Arhitektonske barijere su svuda oko mene i velika su mi prepreka. Često mi se kaže kako ne možemo negdje jer nije pristupačno za mene, tj. za osobe koje koriste invalidska kolica. Toalet, tj. WC, također mi je veliki problem na većini javnih mjesta, a dešava se da je WC u koji mogu ući najčešće ili zaključan ili zatrpan kojekakvim stvarima. Što se škole tiče, omogućen mi je pristup s obzirom na to da je napravljena "kosa ravan", ali često imam problem pristupa zbog nepropisnog parkiranja vozila ispred same pristupne "kose ravni". Također, svuda u gradu vozači ne poštuju mjesta obilježena za parkiranje osoba s invaliditetom, tako da moji roditelji imaju problem kad mene voze bilo gdje u grad. Slično je i s nepropisnim parkiranjem na trotoarima, pa ne mogu kolicima proći. Većina ne razumije da bih i ja rado hodala na svojim nogama i da mi ne bi smetalo da moji roditelji parkiraju vozilo i na udaljenim mjestima u zamjenu za moj invaliditet.

- **Nastavila si školovanje. Kako se snalaziš? Reci nam nešto o tome, o svojim drugovima, nastavnicima, učenju...**

Da, nastavila sam školovanje i nadam se da ću završiti i srednju školu i, što da ne, fakultet. Znam da me čeka dug i naporan put do završetka mog školovanja, a, kako rekoh maločas, velika prepreka su arhitektonske barijere. Također, teško mi je da uskladim sve školske obaveze sa svakodnevnim fizikalnim terapijama i liječenjem. Rado bih da se družim i igram kao i sva djeca, ali, nažalost, to nije moguće zbog mojih terapijskih obaveza i mog invaliditeta. Moji nastavnici su zaista korektni i susretljivi, jer često propustim školsko gradivo dok sam na liječenju / terapijama i oni mi pomažu da to sve uspješno nadoknadim. Moji drugovi su posebna, lijepa, priča. Pomažu mi oko svega, od toga da mi kupe užinu do toga da mi iznesu ruksak i sve što mi je potrebno a oni to mogu. To me čini sretnom i osjećam se ponosna što imam takve drugove i drugarice.

- **Kakav je odnos djece i odraslih, ljudi iz tvoje okoline prema tebi, s obzirom na tvoju invalidnost i ograničenu fizičku mobilnost?**

Djeca i prijatelji koji me poznaju od ranije ne doživljavaju me kao osobu s invaliditetom. Gledaju na mene kao na svakoga drugog i to me raduje. Ipak, često se desi da pojedine osobe gledaju u mene kao u neko čudo i samim time mi stvaraju nelagodu, jer me time "podsjećaju" na moje stanje. Osobe koje prate moje stanje na Facebook stranici ne doživljavaju me kao djevojčicu koja je

Sajra i policajac Mario Bilić

nastradala i koja ima fizički invaliditet, nego kao djevojčicu koja je sa svojih deset godina imala svoju prvu izložbu slika i koja je izdala dječiji magazin.

- **Da, čuli smo da voliš crtati i da si imala svoju izložbu. Odakle ljubav prema crtanju i kako si otkrila taj svoj talent?**

Volim da crtam. Ljubav prema slikarstvu pojavila se spontano, a meni se čini da cio svoj život imam olovku i bojice u ruci. Talent su prepoznali prijatelji mojih roditelja i upoznali me sa slikarima koji su me uveli u "svijet boja" i dali mi ideje za daljnji rad. Crtanje me odmara i na taj način najlakše izražavam svoje osjećaje.

- **Šta ti najveća inspiracija u crtanju? Šta najviše voliš crtati: prirodu, predmete, likove?**

Inspiraciju nalazim u svemu, pa čak i u nebeskim tijelima koje

noću posmatram. Izuzetno volim grafiku i ovom tehnikom radim neke likove iz crtića. Volim crtati vukove. To je vjerovatno ostalo od vremena liječenja u zeničkoj bolnici kada me je moja doktorica Meliha Branković zvala "vučicom" i govorila mi da sam jaka i izdržljiva kao vuk. Volim dodavati sjene i iskre kada crtam oči. Uljem i akvarelom radim najčešće pejzaže i spajam, za većinu, "nespojive" boje. Često počnem slikati jedno, a inspiracija me odvede na sasvim nešto drugo.

- **Koju tehniku crtanja koristiš, a ako koristiš više tehnika crtanja – kojom najviše voliš raditi?**

Tehnike koje koristim su ulje na platnu, akvarel, grafika i ponekad enkaustika. Od svih se najviše pronalazim u grafici. Mada ta tehnika nema boju, ja nastojim unijeti život u sliku pomoću sjena koje mnogo koristim. Volim eksperimentirati kad slikam i teta Zdena, naša zenička slikarica, pokazala mi je enkaustika tehniku. Ta tehnika mi se također dopala jer, zapravo, boje vode mene i navode sljedeći potez i jako je zabavna. Ja nisam umjetnik koji stvara velika djela, ja sam djevojčica koja se u datom momentu zabavi i pusti bojama da je odvedu u nepoznato.

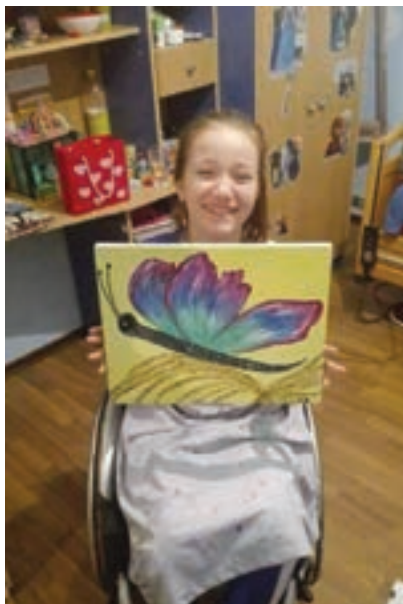
- **Imala si i izložbu svojih radova. To je sjajno za djevojčicu tvoje dobi. Kako je došlo do izložbe – čija je bila ideja, kako si i uz pomoć koga to realizirala?**

Prvu samostalnu izložbu imala sam 2016. godine u "Cabaret Clubu" u staklenoj bašti. Ideja je nastala spontano. U istom objektu koji dan ranije bila je izložba

slika gospođe Amidžić. Moji roditelji i ja bili smo prisutni i ja sam bila oduševljena. Onako naglas razmišljala sam da bih voljela i ja jednog dana imati izložbu, što su čuli vlasnici objekta braća Petrović te s mojim ocem dogovorili da mi se ispuni ta želja. U realizaciji izložbe veliku pomoć pružio je i gospodin Miroljub Mijatović, direktor DOL scene Bosanskog narodnog pozorišta Zenica. Tako je održana izložba na kojoj su bili moji radovi, ali izložba je bila i humanitarno-prodajnog karaktera i na nju su se odazvali slikari širom Bosne i Hercegovine i dijaspore poslavši svoja djela za aukcionu prodaju. Prikupljena sredstva korištena su u svrhu mog liječenja. Tada je održan i prigodan program u kojem su učestvovali glumac Haris Burina, muzičari Neno Murić, Nina i Aleksandar Kolar, mlada violončelistkinja Ajla Haseljić i djeca sa DOL scene Narodnog pozorišta Zenica. Bio je to nezaboravan događaj i veliki doživljaj za mene.

- Osim škole i slikanja spomenula si i izdavanje magazina "Vučica". Kako si došla na tu ideju i o čemu piše tvoj magazin?

Ideju za magazin dali su opet prijatelji mojih roditelja. Tačnije, prijedlog je bio slikovnica s edukativnim sadržajem prilagođen osnovcima. Međutim, sama ideja prerasla je u magazin. Teme magazina ostale su prilagođene djeci, dakle populaciji mojih godina. Sadržajno se, između ostalog, govori o tome kako se kao pješak ponašati u saobraćaju, kako prepoznati znakove, kako steći saobraćajnu kulturu. Naravno,

dio sadržaja čine i moja iskustva iz života poslije nesreće, kratka autobiografska priča u kojoj pišem pomalo i o slikanju i o svojim kućnim ljubimcima. Naravno, ni zabavni dio nije izostao. Naziv magazina "Vučica" nastao je po nadimku kojim me je zvala moja doktorica Meliha Branković, što sam već spomenula.

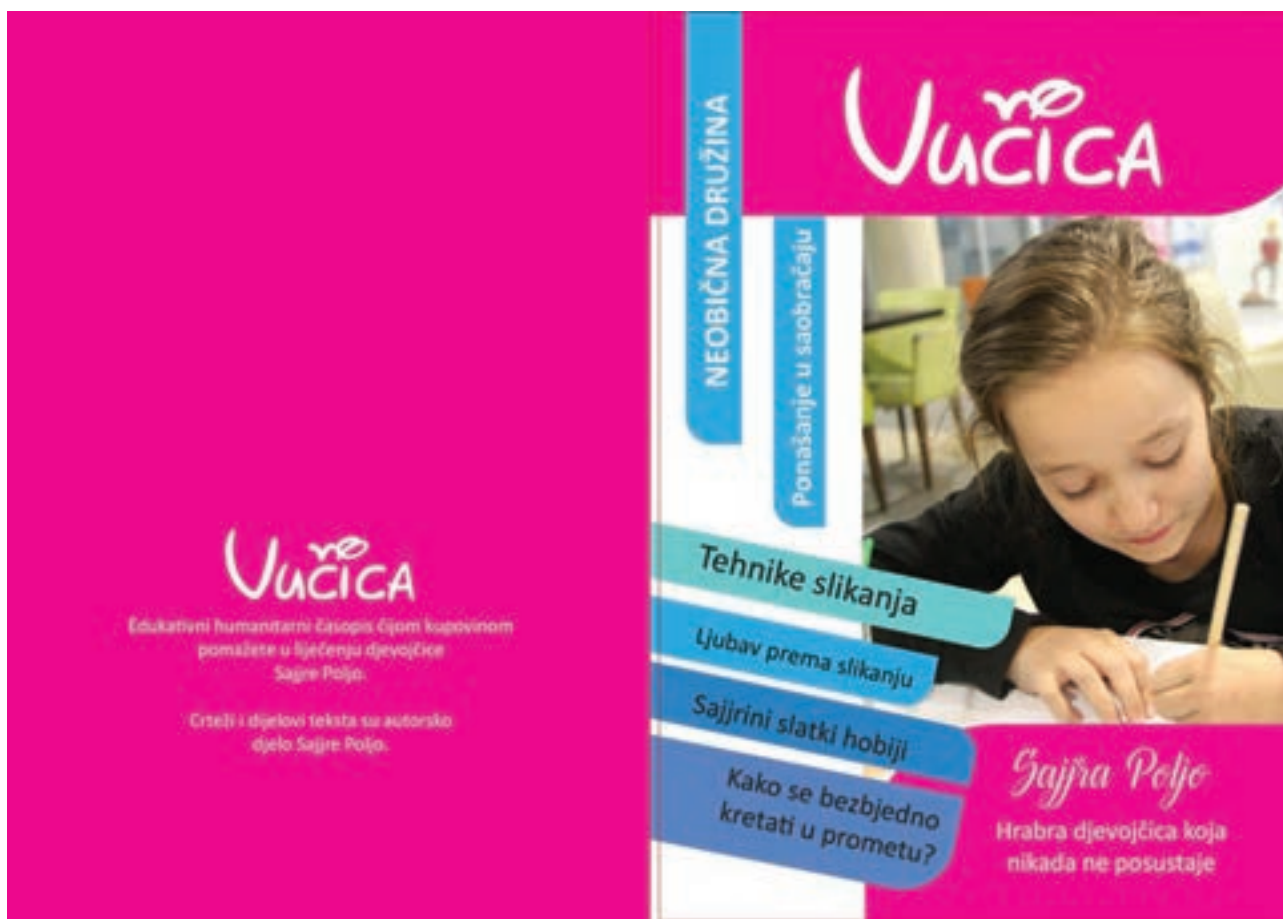
- Ko finansira izdavanje časopisa / magazina i na koji način? Kome i kako distribuiráš svoju "Vučicu"?

Magazina "Vučica" finansiraju osobe koje žele ostati anonimne za javnost i ja to poštujem. Oni to smatraju svojim doprinosom mom liječenju i oporavku, jer su sredstva od prodaje magazina usmjerena na moje liječenje, od kojeg moji roditelji i ja ne odustajemo.

Distribucija, prodaja vršena je po osnovnim školama i vrtićima. Kako rekoh ranije, sav sadržaj prilagođen je tom uzrastu. Naravno, sve u vezi s magazinom "Vučica" urađeno je uz odobrenje Ministarstva za obrazovanje, nauku, kulturu i sport Zeničko-dobojskog kantona, u čemu je najviše pomogao ministar Mensur Sinanović.

- Ti si zaista svestrana djevojčica koja se, osim školovanja, bavi crtanjem, izložbama i pravljenjem i izdavanjem magazina. Imaš li vremena za neke svoje hobije?

Naravno, imam ja mnogo hobija osim crtanja i magazina. Veoma volim životinje i imam dva psa, labradora Mazu i haskija Roksija i oni mi mnogo znače jer su neprestano uz i oko mene. Igramo

Sajjrin magazin-časopis za djecu

se ali me slušaju i nikad nisam imala nikakvih problema s njima. Imam i akvarij s ribicama i kad posmatram ribice, to me smiruje a žubor vode u akvariju često me zna i uspavati. Imala sam i dvije ptice – papagaje “tigrice” i malog kućnog miša – vrsta leminga koji je veoma mali, manji od hrčka. Leming mi je bio baš zabavan, jer je bilo zanimljivo hraniti ga sjemenkama koje sve ugura u usta, ne pojede ih nego odnese u svoju kućicu i tu ostavi za kasnije. Imao je običaj da mi se zavuče u ruke i tu spava.

Osim životinja volim gledati crtane filmove i igrati se videoigrica. Od crtanih filmova najviše volim film “Balto”, a Balto se zove pas koji je mješavina haskija i vuka

i veoma je privržen čovjeku. Kažu da je taj film napravljen po istinitom događaju.

Od igrica najdraža mi je “Animal Jam” koja se igra *online*, a osim zabave korisna je i za učenje engleskog jezika, jer ako napišem pogrešno riječ na engleskom, ona pocrveni sve dok tu riječ ne napišem pravilno.

- **Tvoja svestranost i aktivnost manifestiraju se i kroz sport. Jesi li bila na Međunarodnim sportskim igrama paraplegičara koje su održane u maju ove godine u Zenici?**

I pored velike želje, nažalost, nisam prisustvovala Međunarodnim sportskim igrama paraplegičara, jer sam se pripremala na put

u Austriju na treću transplantaciju matičnih ćelija koja je bila već zakazana i nikako nisam mogla da je odgodim. Nadam se da ću sljedeći put biti na Igrama.

- **Znamo da imaš i svoje želje, kao i svi ljudi, a pogotovo djeca. Možeš li nam reći koje su tvoje najvažnije želje, šta bi željela da postigneš i ostvariš u svom životu?**

Moja želja iznad svega je moje zdravlje, a uz sve to nadam se, ako Bog da, i da stanem ponovo na svoje noge. Želim da se obrazujem i da uživam u životu koliko mogu. Mnogo volim životinje pa se možda, kada za to dođe vrijeme, odlučim studirati veterinu. Ko zna? Život je ispred mene a život je nepredvidiv.

Pričajmo s djecom o osobama s invaliditetom

Prilikom susreta odraslih i djece s osobom koja ima, primjerice, samo jednu ruku ili ožiljke od opekline na vidljivom dijelu tijela, djeca često pitaju zašto je to tako. Ako se nađemo u takvoj prilici, s djetetom svakako treba razgovarati o osobama s invaliditetom ili nekim drugim tjelesnim nedostatkom.

Dijete će svakako primijetiti osobu s invaliditetom, pa će razgovor o tome sigurno doći na red. Djecu trebamo učiti o ovoj temi, kao što ih učimo čitati ili brojiti. Bilo bi idealno da nas razgovor o invaliditetu ne zatekne nespremne, odnosno da se za njega možemo pripremiti.

Prije samog razgovora izuzetno je važno da smo i sami definirali osjećaje i stavove prema ljudima koji su u bilo kojem smislu drugačiji, da se ne osjećamo neugodno ili zbunjeno u njihovom prisustvu, da se ne ukočimo, da ih ne gledamo sa sažaljenjem ili, pak, da ne kršimo njihova prava. Nije pravedno gledati ljude samo kroz njihov nedostatak, jer oni se ni po čemu drugom ne razlikuju od bilo koje zdrave osobe.

Ako vidimo osobu u kolici- ma ili slijepu osobu, često smo u nedoumici što učiniti. Nismo

sigurni je li umjesno ponuditi im pomoć u nekoj situaciji, jer se to pitanje direktno referira na njihov nedostatak. Ako im, pak, ne ponudimo pomoć, mislimo da smo neljubazni i bezosjećajni. Stoga nije čudno da neki odrasli jednostavno izbjegavaju takve situacije, a istu nelagodu prenose na dijete. Kada mališan u

javnosti vikne “Mama, vidi ovog čovjeka” i prstom uperi u osobu bez noge, prva reakcija često je ušutkavanje i odvlačenje djeteta u stranu ili u gužvu te bijeg od neugodne situacije.

Idealno i odgojno bi bilo iskreno nastupiti prema sobi s invaliditetom. Ako nismo sigurni treba li osoba pomoć, najbolje je prići i pitati “Trebate li pomoć

preko ceste?” ili “Želite li da vam pomognem gurnuti kolica uz ovu kosinu ili možete sami?” Osobe s invaliditetom veoma dobro znaju procijeniti svoju snagu ili mogućnosti i mogu nam vrlo iskreno odgovoriti trebaju li našu pomoć. Isto tako, bit će im draže da im se izravno obratimo, nego da spuštenog pogleda pobjegnemo.

Kad se radi o reakciji naše djece, situacija je malo teža, osobito kada počnu glasno postavljati pitanja o nečijim nedostacima. Ne znamo kako će osoba reagirati na niz dječijih pitanja i znatiželju, osobito kada su u pitanju nepoznate osobe. Ono što možemo učiniti u takvoj situaciji jeste promotriti lice osobe s invaliditetom. Ako na njezinom licu vidite ljutnju ili bilo koju negativnu emociju, možda je bolje udaljiti se. Ako, pak, vidimo smiješak ili izraz lica koji poziva na komunikaciju, djetetu treba dozvoliti da postavi pitanje.

Ako je osoba otvorena i pomirena sa svojim nedostatkom, i sama će ispričati zbog čega nema ruku ili sjedi u kolicima. Isto tako, možda upravo osoba s invaliditetom može dijete naučiti važnu lekciju o prihvaćanju i poštivanju različitosti.

Nije naodmet ni razgovor kod kuće. Najvažnije je dijete naučiti da su svi ljudi različiti. Kod nekih su razlike vidljivije. Neko koristi znakovni jezik jer ne čuje, a neko drugi ne razgovara uopće jer se bori sa sramežljivošću. Neko koristi protezu ili štake kako bi mogao hodati, a neko drugi ne može dobiti prolaznu ocjenu iz matematike bez pomoći instruktora i na desetke sati provedenih pred matematičkom bilježnicom.

Druga važna lekcija koju možemo objasniti i na vlastitim primjerima jest da svi imamo neke nedostatke, ali ne smijemo dozvoliti da nas oni unazađuju, usporavaju i uništavaju sve ono dobro što nosimo. Neki nedostaci jednostavno se ne vide, ali ne znači da ne postoje.

Pokušajte zornije prikazati djeci kako se osjećaju neki ljudi. Sljepoču im približite tako da s povezom na očima pokušaju provesti neki dio dana. Stavite im slušalice da shvate kako se osjećaju gluhi, priljubite im i privežite jednu ruku uz tijelo i neka tako provedu neko vrijeme.

O nekim drugim nedostacima i bolestima, kao što su mucanje, disleksija, astma i dr. razgovarajte iskreno i tražite da vam djeca

kažu kako bi se sama nosila s tim problemima. I na kraju, male mudrice same će shvatiti koliko trebaju biti zahvalni na svemu što imaju i kako treba poštivati druge bez obzira na nedostatke koje imaju.

Osnovna misao neka bude da nedostatak ne znači nemogućnost. Upravo suprotno, ponekad ljudi s nedostacima ostvaruju rezultate i stvaraju djela kakva mi nikada nećemo moći niti znati.

Izvor: <http://klinfo.rtl.hr/roditelji-3/roditelji/pricajmo-s-djecom-o-osoba-ma-s-invaliditetom/>

Međunarodno otvoreno prvenstvo – 14. sportske igre paraplegičara i oboljelih od dječije paralize

Na ovogodišnjem Međunarodnom sportskom mitingu nastupilo je 140 takmičara – paraplegičara i oboljelih od dječije paralize. Učestvovali su takmičari iz Slovenije, Makedonije, Srbije, Crne Gore te domaćina Bosne i Hercegovine

U organizaciji Saveza paraplegičara i oboljelih od dječije paralize Federacije Bosne i Hercegovine u Zenici je od 18. do 20. maja 2017. godine održano Međunarodno otvoreno prvenstvo i 14. sportske igre paraplegičara i oboljelih od dječije paralize, a pod pokroviteljstvom Ministarstva kulture i sporta Federacije Bosne i Hercegovine.

Tehnički organizator i domaćin Igara bilo je Udruženje paraplegičara i oboljelih od dječije paralize Zenica – član Saveza paraplegičara i oboljelih od dječije paralize Federacije Bosne i Hercegovine.

Na ovogodišnjem Međunarodnom sportskom mitingu nastupilo je 140 takmičara – paraplegičara i oboljelih od dječije paralize, u zvaničnoj konkurenciji i izvan konkurencije. Učestvovali su takmičari

iz Slovenije, Makedonije, Srbije, Crne Gore te domaćina Bosne i Hercegovine, koju su predstavljali takmičari iz oba bosanskohercegovačka entiteta – Federacije Bosne i Hercegovine i Republike Srpske. Iz Federacije Bosne i Hercegovine učestvovali su takmičari iz sedam kantona, odnosno iz petnaest područnih udruženja – članova Saveza paraplegičara i oboljelih od dječije paralize Federacije Bosne i Hercegovine.

Sportske igre tradicionalno se održavaju u atletskim disciplinama, prema pravilima Paraolimpijskog komiteta, i u šahu.

Svečano otvorenje Međunarodnog otvorenog prvenstva i 14. sportskih igara održano je na atletskom stadionu “Kamberovića polje” 19. maja u 09:00 sati i počelo je intoniranjem državne himne

i podizanjem bosanskohercegovačke zastave te defileom učesnika sa zastavama zemalja učesnica. Svečanom otvorenju prisustvovali su Dobrica Jonjić, pomoćnik Ministra rada i socijalne politike FBiH, Semira Dommar, izaslanica Ministarstva kulture i sporta FBiH, mediji, gosti, građani i zvaničnici Zenice. Nakon svečanog otvorenja te obraćanja zvaničnika i organizatora, Igre je zvanično otvorio Miralem Galijašević, premijer Zeničko-dobojskog kantona.

Takmičenje su pratili i sportiste podržavali i učenici nekoliko zeničkih osnovnih škola te mladi plesači, koji su bili poseban dio ambijenta svečanog otvorenja.

Međunarodno otvoreno prvenstvo i tradicionalne 14. sportske igre bile su veoma dobro organizirane, a paraplegičari i oboljeli

od dječije paralize takmičili su se u atletici i šahu s mnogo takmičarskog duha i postigli su vrlo uspješne rezultate.

Atletsko takmičenje održano je u ženskoj i muškoj konkurenciji na atletskom stadionu Sportskog centra "Kamberovića polje" u Zenici u sljedećim disciplinama: trke u kolicima na 100 m, 200 m i 400 m; u bacačkim disciplinama: koplje, kugla, disk i čunj, a prema kategorizaciji stepena i vrste invaliditeta.

Vrhovni sudija u atletici bio je međunarodni atletski sudija Zdeno Mileusnić.

Šahovski turnir održan je u ekipnoj konkurenciji po Bergerovom sistemu u hotelu "Zenica". Takmičenje u šahu vodio je poznati međunarodni šahovski sudija Fahrudin Čerim, a prema međunarodnim pravilima takmičenja. Pravila su pročitana vođama ekipa i šahistima prije početka takmičenja.

Zbog težine invaliditeta i napora zbog dužine puta te velikog broja učesnika, takmičenja u atletici i u šahu raspoređena su na dva dana, sa završnim rekreativnim sadržajem, podjelom medalja i druženjem.

Organizacija takmičenja koje okuplja osobe s najtežim fizičkim invaliditetom zahtijeva posebne uvjete i pripreme. Savez je za realizaciju ovog projekta, pored vlastitog učešća, osigurao neophodna dodatna sredstva od strane sponzora i donatora. Osigurani su adekvatni uvjeti smještaja bez arhitektonskih i drugih barijera u hotelu "Zenica" u Zenici te veoma dobri uvjeti takmičenja na atletskom stadionu SRC "Kamberovića polje", kao i stručna sportska podrška svim sudionicima. Također, Savez i Udruženje Zenica osigurali

su najkvalitetniju opremu – sprave za takmičenje, kao i posebno kvalitetne specijalne “stolice” za bacačke discipline.

Najuspješnijim ekipama / selekcijama i pojedincima dodijeljeni su pehari koje je osiguralo Udruženje paraplegičara i oboljelih od dječije paralize Zenica i koje je svim ekipama učesnicama osiguralo prigodne poklone.

Najuspješnijim takmičarkama i takmičarima u atletici, pojedinačno po disciplinama, dodijeljene su medalje – zlatna, srebrena i bronzana, pehari i diplome za ostvareni uspjeh. Dodijeljeno je 150 medalja i diploma sa sportskim logom i natpisom Saveza. Medalje i diplome osigurao je Savez, koji je, također, osigurao za sve učesnike i jednoobrazne majice s natpisom i logom Saveza, kao i pano i prateće reklamne i informativne materijale.

Savez kao organizator potrudio se da Igre proteknu prema svim međunarodnim pravilima u takmičarskom dijelu i da kao dobar domaćin, uz pomoć tehničko-organizacijskog domaćina Igara, Udruženja paraplegičara i oboljelih od dječije paralize Zenica, osigura sve potrebno a što, uobičajeno, prati sportske igre i ovakve manifestacije.

- Savez je organizirao da ljekar klasifikator dr. Damir Jaganjac, koji posjeduje međunarodnu licencu za određivanje klasa za takmičenje u atletici za osobe s invaliditetom, prije takmičenja pregleda učesnike uz njihovu medicinsku dokumentaciju i utvrdi kategoriju (klasu) u koju takmičar pripada prema međunarodnim

normama, što je i obavljeno u sali hotela “Zenica” 18. maja 2017. godine.

- Urađene su “Propozicije za Međunarodno otvoreno prvenstvo i 14. sportske igre paraplegičara i oboljelih od dječije paralize“, a po pravilima AAIF-a i Paraolimpijskog komiteta, a koje su zbog specifičnosti takmičenja prilagođene našim uvjetima i primjenjive samo na ovom takmičenju, te su s Programom održavanja iz Saveza dostavljene svim prijavljenim ekipama.
- Za takmičenje u atletici za bacačke discipline Savez je osigurao dvije specijalne “stolice”, koje su koristili takmičari u ženskoj i muškoj konkurenciji. Stolice su i ove godine servisirane i pregledane / testirane zbog sigurnosti takmičara.
- Sudije na Igrama i članovi organizacionog tima imali su adekvatne akreditacije koje su korištene tokom Igara.
- Da bi Igre bile što bolje organizirane, održani su pripremni sastanci sa sudijama, vođama ekipa i organizatorima te sastanak nakon Igara a prije proglašenja rezultata.
- Pomoć na stadionu za transfer takmičara iz kolica na stolicu za bacanje te ostale pomoći pružili su volonteri koje je angažiralo Udruženje Zenica.
- Na stadionu je u toku takmičenja bilo osigurano osvježenje za sve učesnike, kao i u hotelu “Zenica“, gdje je održano takmičenje u šahu.

Harun Aliefendić i Elvira Bešlija, organizatori, i prim.dr Damir Jaganjac, medicinski klasičnik

Rezultati Igara

- Ukupni pobjednik je selekcija Zeničko-dobojskog kantona.
- Najbolji sportist prvenstva je Edib Skulić, selekcija Zeničko-dobojskog kantona.
- Najuspješnija ekipa u ženskoj i muškoj konkurenciji bila je ekipa Zeničko-dobojskog kantona.
- Pobjednik šahovskog turnira je selekcija Republike Srbije, Bosna i Hercegovina.

- Najbolji takmičari u pojedinačnoj konkurenciji bili su Sadeta Rašidović (selekcija Bosansko-podrinjskog kantona) i Edib Skulić (selekcija Zeničko-dobojskog kantona).
- Najmlađi učesnik bila je Samira Đidić (rođena 1999. godine), a najstariji učesnik bio je Momčilo Soprenić (rođen 1946. godine).

Po završetku takmičarskog dijela u večernjim satima u hotelu

“Zenica” održana je svečanost podjele priznanja, svečana večera i druženje uz prigodnu muziku.

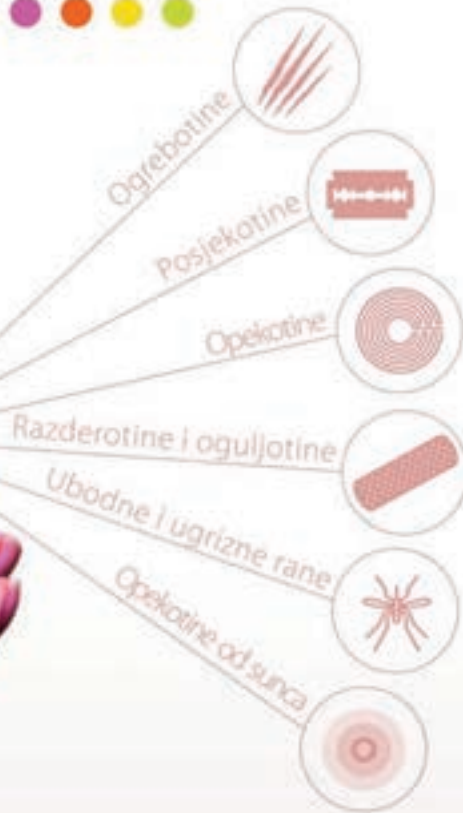
Medijski pokrovitelji Saveza bili su: Radio-televizija Federacije Bosne i Hercegovine, Radio “Stari Grad”, “Oslobođenje”, “Nezavisne novine” i EuroplakatBH.

Po završetku Igara Elvira Bešlija, generalni sekretar Saveza paraplegičara i oboljelih od dječije paralize Federacije Bosne i Hercegovine, izjavila je sljedeće: “Kao i do sada, izvršena je detaljna analiza i prikupljene su ocjene i izjave iz udruženja – učesnika Međunarodnog otvorenog prvenstva i 14. sportskih igara, članova-takmičara, gostiju iz inostranstva te predstavnika Paraolimpijskog komiteta, sportskih radnika i drugih relevantnih mišljenja. Ocijenjeno je da su Sportske igre uspješno organizirane, da su takmičenja održana u sportskom i fer ponašanju učesnika te da su postignuti veoma dobri rezultati. Realizacijom ovog projekta postigli smo podizanje kvaliteta sportske djelatnosti, a postizanjem dobrih rezultata uspješnom prezentiranju naše zemlje u svijetu. Također, dobrom organizacijom i osiguravanjem svih uvjeta za takmičenje te okupljanjem velikog broja takmičara otvorili smo mogućnost članovima-takmičarima za postizanje takmičarske norme u rezultatima kao uvjeta za učešće na ostalim takmičenjima, lokalnim i međunarodnim.

Cijenimo da je organizacija sportskih takmičenja za paraplegičare i oboljele od dječije paralize, kao jedne od najtežih kategorija osoba s tjelesnim invaliditetom uopće, veoma važna za održavanje njihovog pozitivnog stava i boljeg psiho-fizičkog stanja.“

Lysobact[®] krema

lizozim

Povrede je teško spriječiti,
ali lako mogu zacijeliti

Priroda nam je bila inspiracija za Lysobact[®] kremu
Vjeruj svom instinktu...

BH LYS-C.2017.02

BOSNALIJEK

Prije upotrebe pročitati uputstvo o lijeku. Za obavijesti o indikacijama,
mjerama opreza i neželjenim dejstvima, posavjetujte se sa
ljekarom ili farmaceutom.

Uspjeh naših predstavnika na sportskim igrama “Ohrid 2017” u Makedoniji

Naši takmičari ostvarili su uspješne plasmane u jakoj konkurenciji

Na 29. republičkim sportskim igrama osoba s invaliditetom “Ohrid 2017”, održanim od 8. do 11. juna 2017. godine u Makedoniji, učestvovali su i takmičari iz Udruženja Sanski Most kao predstavnici Saveza paraplegičara i oboljelih od dječije paralize Federacije Bosne i Hercegovine.

Republičke sportske igre za osobe s invaliditetom organizira Nacionalni savez lica s tjelesnim invaliditetom “Mobilnost” Makedonija, u suorganizaciji s makedonskim Paraolimpijskim komitetom. Igre su održane u Strugi i Ohridu, a učestvovalo je 80 sportista iz Makedonije i 20 iz regije. Učesnici su bili smješteni u hotelu “Galeb” u Strugi.

Igre su imale međunarodni karakter s obzirom na to da su učestvovali i takmičari – ekipe iz Bosne i Hercegovine, Srbije, Crne Gore i Bugarske.

Takmičenja su održana u atletici, stonom tenisu i streljaštvu.

Bosnu i Hercegovinu predstavljao je Savez paraplegičara i oboljelih od dječije paralize Federacije Bosne i Hercegovine, odnosno ekipa sportista Udruženja iz Sanskog Mosta, član Saveza, u sastavu: Šuhra Zukanović, Edina Alagić, Teufik Zukanović i Refik Ibragić. Sredstva za troškove naše ekipe osigurao je Savez.

Naši takmičari ostvarili su uspješne plasmane u jakoj konkurenciji. Refik Ibragić osvojio je

2. mjesto a Šuhra Zukanović 3. mjesto u streljaštvu, dok je Edina Alagić osvojila 3. mjesto u atletici.

Sportske igre protekle su u drugarskoj i fer atmosferi a organizacija je bila na zavidnom nivou i takmičari su imali sve uvjete za postizanje dobrih rezultata ali i za druženje. Naša ekipa, iako malobrojna, ostvarila je uspješne rezultate s obzirom na konkurenciju i na umor od putovanja, od Sanskog Mosta do Struge.

Predstavnici Bosne i Hercegovine, ekipa Sanskog Mosta na sportskim igrama “Ohrid 2017”

13. kantonalne sportske igre paraplegičara i oboljelih od dječije paralize Zeničko-dobojskog kantona

Na Sportskim igrama učestvovali su takmičari iz Zenice, Doboju Juga, Vareša, Žepča i Zavidovića koji su se takmičili u atletskim disciplinama: trke u mehaničkim invalidskim kolicima; u bacačkim disciplinama: koplje, kugla i čunj, te u šahu.

U Zenici su 8. jula 2017. godine na terenima atletskog stadiona SC "Kamberovića polje" održane 13. kantonalne sportske igre paraplegičara i oboljelih od dječije paralize u organizaciji Udruženja paraplegičara i oboljelih od dječije paralize Zenica, uz podršku sponzora BH Telekoma.

Na Sportskim igrama učestvovali su takmičari iz Zenice, Doboju Juga, Vareša, Žepča i Zavidovića koji su se takmičili u atletskim disciplinama: trke u mehaničkim invalidskim kolicima; u bacačkim disciplinama: koplje, kugla i čunj, te u šahu.

Postignuti su zapaženi rezultati, ali je ostvaren i jedan od naših programskih ciljeva koji ima zadatak da promovira sport za osobe s invaliditetom.

U muškoj konkurenciji u atletskom višeboju i ove godine dominirao je Edib Skulić iz

Udruženja Doboju Jug, u kategoriji F-53, te Tahir Madžuka iz Udruženja Zenica, u kategoriji

Sa otvaranja Sportskih igara

F-52. U kategoriji trke u kolici-
ma Marinko Jukić iz Žepča bio
je dvostruki pobjednik, na 100 m
i 200 m u kategoriji T-55, a
Elvir Skender u kategoriji T-52.
U ženskoj konkurenciji pobje-
dnice atletskog takmičenja po
kategorijama su Samira Džidić,
Emilija Batarilo, Sefija Topalo-
vić i Ljilja Slišković.

Pobjednik šahovskog turnira
je dugogodišnji šampion Halid
Bajramović, a srebrenu i bronza-
nu medalju osvojili su Ibrahim
Hukić i Ejub Mešić.

Svečanost podjele medalja i di-
ploma učesnicima, uz osvježanje
i zakusku, organizirani su u jed-
nom od *disability friendly* obje-
kata "Multiplex Ekran".

Udruženje paraplegičara Ze-
nica nastavlja s tradicijom održa-
vanja sportskih igara za osobe s
invaliditetom, ali posljednje dvije
godine to čini bez podrške grad-
skih i kantonalnih vlasti. Ove go-
dine organizator je prvi put mo-
rao platiti usluge Doma zdravlja
"Zenica", čija je medicinska ekipa
bila dežurna na stadionu tokom
atletskog takmičenja!

Međunarodni šahovski turnir “Banja Luka 2017”

Predstavnici Saveza drugi na 10. međunarodnom šahovskom turniru za osobe s invaliditetom u Banjoj Luci.

U Banjoj Luci, u organizaciji Saveza paraplegičara i oboljelih od dječije paralize i ostalih tjelesnih invalida Republike Srpske (Bosna i Hercegovina), održan je 10. međunarodni šahovski turnir za osobe s invaliditetom “Banja Luka 2017”.

Turnir je održan u periodu od 17. do 19. 6. 2017. godine. Takmičenje se održalo u Rekreativnom centru “Mlinska Rijeka” – Čelinac, a učesnicu su bili smješteni u “Domu invalida” u Banjoj Luci. Turnir je bio pozivnog karaktera, prosječan rejting: 1107, i na njemu su učestvovali: selekcija Republike Srpske, selekcija Federacije Bosne i Hercegovine, selekcija Brčko distrikta Bosne i Hercegovine i ekipa Doboja iz Bosne i Hercegovine, te ekipe “MPIK Titel” i “MUPIK Sombor” iz Srbije.

Ekipe su bile sastavljene od tri takmičara, dva seniora i jedna seniorka. Igralo se po Bergerovom sistemu od pet kola, s tempom igre od 15 minuta po igraču. Glavni

sudija turnira bio je Nemanja Šipka, FIDE sudija, iz Banje Luke.

Selekciju bosanskohercegovačkog entiteta Federacija Bosne i Hercegovine sačinjavali su šahisti Udruženja paraplegičara i oboljelih od dječije paralize Zenica, člana Saveza paraplegičara i oboljelih od dječije paralize Federacije Bosne i Hercegovine, u sastavu: Halid Bajramović, šahovski majstorski kandidat, Ibrahim Hukić i Sefija Topalović.

Ekipni pobjednik turnira bila je selekcija bosanskohercegovačkog entiteta Republika Srpska, drugo mjesto osvojila je selekcija bosanskohercegovačkog entiteta Federacije Bosne i Hercegovine, a treće mjesto pripalo je ekipi “MPIK Titel” iz Srbije.

U pojedinačnoj konkurenciji najbolji su bili Đorđe Vidović, na prvoj tabli, i Vaso Bošnjak,

na drugoj tabli, članovi selekcije Republike Srpske.

Halid Bajramović osvojio je drugo mjesto na prvoj tabli, a Ibrahim Hukić drugo mjesto na drugoj tabli, kao članovi selekcije Federacije Bosne i Hercegovine.

U ženskoj konkurenciji, treća tabla, najbolja je bila Bojana Vukotić iz selekcije Republike Srpske, dok je članica selekcije Federacije Bosne i Hercegovine Sefija Topalović osvojila treće mjesto.

Za postignute plasmane dodijeljene su medalje (zlatna, srebrna i bronzana) i pehari.

Turnir je protekao u sportskom i fer ambijentu, a domaćin i organizator korektno i profesionalno obavio je kompletnu organizaciju 10. međunarodnog šahovskog turnira paraplegičara “Banja Luka 2017”.

Pharmac^on

Preduzeće za veletrgovinu lijekovima, sanitetskim materijalom te pomoćnim ljekovitim sredstvima

U Pharmac^onu se možete opskrbiti proizvodima Bayera, Krke, Plive, Belupa, Leka, Alkaloida... 90 tvrtki iz zemlje i svijeta s više od 3.500 artikala čine ponudu naše firme i stoje vam na raspolaganju u našem skladištu.

- 📍 Pharmacon d.o.o. - Poslovni centar XP - Žepče
- ☎ +387 (0)32 884 002
- ✉ pharmacon@tel.net.ba
- 🕒 8,00 - 15,30 h / nedjeljom ne radimo

22 GODINE BRINEMO O VAŠEM ZDRAVLJU

*Pharmacon d.o.o. - Poslovni centar XP
Žepče - Bosna i Hercegovina*

Izliječimo dekubitalne rane

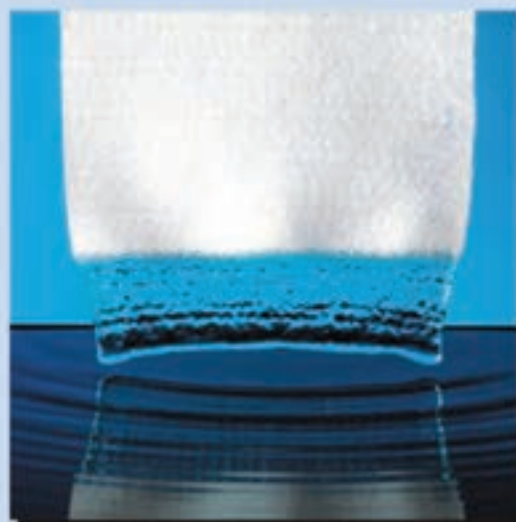
Riješite se bakterija i biofilma

PROVJERENO

Granuflex

Aquacel Ag + Extra

Hydrofiber™ Technology

Aquacel Foam

Dođite da iz široke palete proizvoda izaberemo baš one koji su vama potrebni

Bezbolno i djelotvorno

ORTOPEDIJA INTERNATIONAL

Salke Lagumdžije 12, 71000 Sarajevo
Tel: 033 / 458-815; 033 / 468-710

ortoin@bih.net.ba
www.ortopedija.ba